

ЦИБ С.О.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ РОЗВИТКУ
УВАГИ ТА ПАМ'ЯТІ
У ДІТЕЙ ШЕСТИРІЧНОГО ВІКУ**

М. ЗАПОРІЖЖЯ

УДК 37.015.3:159.953(072)

ББК 74.100.531.9я81

Циб С.О.

Ц93 Методичні рекомендації для розвитку уваги та пам'яті у дітей шестирічного віку

Затверджено рішенням науково-методичної ради Позашкільного навчального закладу «Запорізький центр козацького військово-патріотичного виховання «Школа джур», протокол № 2 від 25 травня 2017р.

Схвалено та затверджено до друку на засіданні кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту Запорізького національного університету, протокол № 6 від 08 грудня 2014р.

Рецензенти:

Конох Анатолій Петрович – завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту Запорізького національного університету, доктор педагогічних наук, професор.

Притула Олександр Леонтійович – президент ВГО «Всеукраїнська федерація «Спас», старший викладач кафедри теорії та методики фізичного виховання і спорту Запорізького національного університету.

Остапова Тетяна Валентинівна – заступник директора з навчально-виховної роботи ПНЗ «ЗЦКВПВ «Школа джур» м. Запоріжжя.

У методичних рекомендаціях дається послідовність у розвитку та вихованні індивідуальних якостей дитини шестирічного віку.

Матеріали, які увійшли до другої частини методичних рекомендацій, пройшли апробацію на предмет встановлення практичності та ефективності розвитку у дітей шестирічного віку життєво важливих рухових умінь і розумових здібностей.

Автор – Циб Сергій Олександрович, спеціаліст вищої категорії, керівник гуртка-методист, «учитель-методист» з фізичної культури, майстер спорту СРСР.

УДК 37.015.3:159.953(072)

ББК 74.100.531.9я81

м. Запоріжжя, 2017

Зміст

Вступ	4
Дитина в шість років.....	7
Навіщо дітям потрібна гра	18
Розвиток уваги (авторські методичні розробки)	25
Ігри, завдання, вправи, що розвивають увагу дитини 6-ти років	29
Розвиток пам'яті (авторські методичні розробки).....	50
Ігри, завдання, вправи, що розвивають пам'ять дитини 6-ти років	59
Методичні рекомендації щодо процесу навчання	85
Перелік використаних джерел	87

Вступ

Осмислення здоров'я дітей у кількісному та якісному концептах є досить актуальним. Розуміння означеного дає можливість визначити важливість життя в дошкільному, шкільному навчальному закладі та родині для того, щоб проаналізувати та спланувати життєдіяльність дітей так, щоб вони могли пов'язувати рухи з усвідомленням знань про їх роль, самостійно вдосконалювати своє тіло й розум, що створює засади фізичного та психічного здоров'я.

Мами і тата при виявленні будь-яких недоліків у розвитку дитини готові звинувачувати будь-кого, тільки не себе, забуваючи при цьому, що сім'я – це первинне природне середовище, джерело духовної та матеріальної підтримки дитини. На жаль, сьогодні не кожна сім'я готова взяти на себе всю відповідальність за соціалізацію дітей. Крім того, деякі з дорослих навіть і не замислюються над тим, що їх дії відносно майбутнього власної дитини завдають їй шкоду, а це неминуче відображається на подальшому її розвитку, внаслідок чого школі доводиться надолужувати втрачене, виступати в ролі рятівника.

Коли дитина надана сама собі, в пошуку розваг вона стикається з низкою проблем, при вирішенні яких не завжди все складається успішно. Отримані травми або негативні емоції значно гальмують розвиток пізнавальної активності дитини.

Слід зазначити і той факт, що дитина навіть поряд із дорослими, не завжди досягає бажаного результату в спілкуванні з останніми. Наприклад: після напруженого робочого дня більшість батьків проявляють малу активність в процесі спілкування зі своєю дитиною. Щоб звільнити себе від зайвої цікавості дитини, з метою забезпечення собі спокою, відправляють малюка «піти пограти». Але що робити в умовах побуту, в умовах природи дитині, якщо в неї не сформоване уявлення – чим можна зайнятися?

Організований відпочинок на природі вимагає від дорослих вирішити ряд завдань (відносно самих себе) як добре провести час. Поряд з цим увага дітям, як правило, не на належному рівні. Що робити дитині на природі, батькам думати ніколи: вони не здогадалися взяти з собою спортивний інвентар, з яким дитина

могла б організувати здорове, активне та безпечне дозвілля. Це і стає першопричиною виникнення проблем у міжособистісних відносинах між батьками й дитиною.

Як і в першому, так і в другому випадку дитина знаходиться в неігровому полі з дорослими. Добре, коли в дитини сформоване уявлення, і вона може самостійно й творчо підійти до того, щоб придумати собі розваги, спираючись на той багаж знань, який у неї є. Як правило, в більшості випадків, діти користуються тими знаннями й уміннями, які пов'язані з елементами навчальної діяльності. Тоді все добре, дитина одержує задоволення.

Найстрашніше для дитини, коли дорослі після вживання спиртних напоїв починають проявляти зацікавленість до сумісних дій з дитиною або, навпаки, проявляють агресивність до дитини, коли вона вимагає до себе уваги. Дитячі примхи в більшості випадків караються: дорослі вдаються до різних «виховних акцій», внаслідок чого можуть виникнути психічні розлади в дитячому почутті.

Ми пропонуємо різні форми рухової діяльності з дітьми 6-ти річного віку щодо активізації їхнього пізнавального інтересу та розвитку розумових і творчих здібностей.

Нажаль, у суспільстві й досі педагог з фізичного виховання асоціюється з фахівцем, чие призначення – «кинути м'яч дитині» на фізкультурному занятті, побавити її іграми та розвагами. Впродовж роботи над темою ми змогли упевнитися, що використання нестандартних форм і методів на заняттях з фізичного виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку сприяють розширенню інформаційного поля в контексті їхньої фізкультурної освіти. Чим більше у дитини буде розумної життєво необхідної інформації, тим більшим у неї буде діапазон її рухової активності. Що з часом у певній мірі змінить уявлення дорослих щодо ролі педагога та його діяльності на заняттях з фізичного виховання.

Як відомо, дошкільний та молодший шкільний вік є підґрунтям для здобуття освіти, розвитку здатності до самопізнання в більш старші шкільні роки та самореалізації в сучасному соціальному середовищі. Той фундамент знань, що

закладається в означеному віковому періоді, буде втілений у життя у вигляді конкретних соціально значущих справ у період зрілості.

Пріоритетом в розвитку народної освіти в Україні є забезпечення її якості та доступності для кожної дитини відповідного віку, незалежно від місця проживання, матеріального забезпечення, соціального походження тощо.

Хочеться вірити: найважчі роки політичної та економічної нестабільності для дошкільної, позашкільної і шкільної освіти лишилися в минулому.

Дитина в шість років

«Дитинство – це час великої кількості запитань, можливостей і наслідків» Альфред Адлер

Здорове дитинство є запорукою подальшого життєвого успіху особистості, важливим чинником чого є здатність Людини до вільного самовизначення.

Здорова дитина намагається проявити свої здібності, продемонструвати оточуючим власні досягнення, ствердитися. Її радують власні успіхи, тож не дивно, що й підростаючи, такі діти вміють радіти життю й дарувати радість іншим, ставити реальну мету й досягати її, тобто вміють бути щасливими.

Відомо, що спосіб життя дитини впливає на формування його звичок і характеру, а внаслідок цього – на гармонічний розвиток психічного і фізичного здоров'я.

Одним з основних критеріїв благополуччя дітей є стан їхнього здоров'я. Головними причинами смертності дітей віком від 1 – 14 років є нещасні випадки, отруєння, травми. Отже, для збереження дитячого життя першочергове значення мають поліпшення умов, підвищення якості життєдіяльності та відповідальність батьків за догляд за дитиною.

Важливою складовою навчально-виховного процесу сучасного закладу освіти є організація роботи з батьками, сім'ями учнів. З-поміж багатьох функцій, які виконує сім'я, найважливіша – виховна.

Сім'я – це первинне природне середовище, джерело духовної та матеріальної підтримки для дітей. На жаль, сьогодні сім'я не готова взяти на себе всю відповідальність за соціалізацію дітей, тому в сучасних умовах координація виховних дій сім'ї покладена на освітній заклад.

Стосовно сім'ї дошкільний навчальний заклад має бути консультативним і просвітницьким центром з психолого-педагогічних питань виховання. Шестирічні діти знаходяться напередодні вступу в нове для них шкільне життя і тому в роботі з батьками потрібно приділити вихованню у дошкільників позитивних почуттів, розкриттю всієї гами переживань дітей.

Останні десятиліття у свідомості багатьох батьків виховання синів та доньок відрізнялося хіба щодо їхніх обов'язків у господарських справах та стилю впливу на них (із дівчатами треба бути лагіднішими, а з хлопчиками – суворішими). Вважалося, що вимоги до хлопчиків і дівчаток, оцінки їхньої діяльності та поведінки мають бути однакові.

Сучасні особистісно орієнтовані позиції психології та педагогіки щодо становлення особистості не можуть вважатися доскональними та ефективними, якщо в них не враховано специфіку статі. Сутність статевого диференціювання в психології ґрунтується на статевій самосвідомості й ціннісних орієнтаціях статево-рольових позицій особистості, включеної у діяльність з партнерами різних статевих і вікових груп. У старшому дошкільному віці триває розвиток тієї ланки самосвідомості, яка характеризує дитину як хлопчика чи дівчинку.

Встановлено: діти 6-ти річного віку, об'єднуючись у нерегламентовані угруповання задля організації спільної діяльності, надають перевагу одностатевим контактам (різностатеві угруповання – 71%, одностатеві – 92,9%).

Як відомо, мозок людини складається з двох півкуль. Дослідження показали, що кожній із цих притаманні своя «спеціалізація» і власний процес переробки інформації. Асиметрія мозку у хлопчиків розвивається раніше, ніж у дівчаток, хоча за біологічним віком вони відстають у розвитку від дівчаток. У віці 6 років спостерігається помітна функціональна спеціалізація півкуль (ліва півкуля відповідає за логічний бік інформації, знаки та символіки; права – за образний, руховий бік).

Зазвичай, хлопчачі ігри – це невпинний рух.

- 1. У розвитку хлопчики трохи відстають від дівчаток.*
- 2. Хлопчача рухова активність має природне джерело походження.*
- 3. Будь – яка новизна може спонукати малого хлопця до творчого натхнення.*
- 4. Розбирання іграшок є цілком нормальним бажанням пізнавати їхні складові.*
- 5. Змінюючи своє середовище, хлопчики водночас змінюють себе, показують дорослому власну модель сприйняття.*

Навчальний заклад (дитячий садок, школа) завжди становить для дитини невідомий, часом навіть загадковий світ. А для хлопчиків це ще й додаткове джерело напруги, яке не завжди дає позитивний результат. Хлопці завжди прагнуть мати необмежену свободу, вільно імпровізувати, творчо розв'язувати поставлені завдання, а коли йому пропонують готовий алгоритм, який до того ж треба запам'ятати, це у нього викликає потужний внутрішній протест.

Хлопчики досить різко виявляють негативізм не лише до системи колективних взаємин, а й до навчальної діяльності взагалі. Така поведінка не дає ніяких підстав дорослим робити далекоглядні висновки, просто на це потрібен час. Агресивна поведінка дитини в гурті однолітків (в групі, в класі) ще не вказує на те, що всі хлопці є джерелом напруги, й що вони взагалі не здатні засвоїти закони взаємодії з іншими дітьми.

Що стосується дівчаток, то їм швидше вдається опанувати науку спілкування. Врівноважене, шанобливе, відверте, щире, доброзичливе ставлення батьків і педагогів може істотно пом'якшити силові дії хлопчика. Адже початкова модель його поведінки перебуває під потужним наслідувальним впливом поведінки та вчинків близьких дорослих.

Дорослий повинен відповідати на запитання дитини конкретно і надати їй чітку відповідь, навіть якщо вона ще не все розуміє. Постійне відмахування дорослого від запитань можуть істотно загальмувати в дитині бажання пізнавати світ.

Під час занять, уроку хлоп'ята частенько дивляться вбік або перед собою, не зосереджуючись на етапі роботи. Вони входять у навчальний процес довше, ніж дівчатка, і на слова педагога зважають менше. Тому виконують дещо не те, та додають свої елементи, імпровізують. Це ми не повинні відносити як до неуважності, можливо це – бажання дитини відійти від шаблону, віддатися власним творчим нахилам. А от коли хлопчики досягають піку працездатності у робочий час, дівчата вже починають відчувати втому. Цей процес також зумовлений психологічними особливостями чоловічої статі.

Хлопчики переважають дівчаток в руховому просторі в тих уміннях, які вимагають високої пізнавальної активності. Вони до того ж краще здійснюють

пошукову роботу, висуваючи нові ідеї; результативніше працюють, коли доводиться виконувати принципово нові завдання. Здатні віднайти нестандартний спосіб розв'язання задачі. На емоційний чинник реагують швидко, яскраво, вибірково. Для досягнення виховного ефекту важливо: уникати довгих нотацій, своєчасно робити зауваження, пояснювати ситуацію слід коротко і конкретно.

Слід звернути увагу і на те, що хлопчикам на заняттях та уроках потрібен певний час, щоб переорієнтуватися з образного мислення на логічне або навпаки. Це зумовлено особливостями їхньої психофізіології.

Можна сказати, що мозок у хлопчиків, порівняно з мозком дівчаток, є більш прогресивнішим, диференційованим, вибіркоким, бо його функціональна система економніша завдяки значній активності процесів смислоутворення. Хлопчаче мислення більш творче, пошукове й спонукає до активної самореалізації. Зрозуміло, дитині потрібна підтримка дорослих і передусім – моральна. Така допомога важлива тому, що хлопчики досить глибоко зосереджуються на своїх конкретних проблемах. Розумні підходи до дитини позитивно впливатимуть на становлення якісних характеристик особистості, яка формується.

1. Хлопчики тривалий час адаптуються до навчального закладу й потребують від нас розуміння.

2. Їм важко, дискомфортно працюється в разі обмежень способів дій та за старими алгоритмами.

3. Пропонуючи хлопчині чи вимагаючи щось від нього, стежте за чіткістю своєї аргументації.

Власне, з'ясовано, що хлопчики досить часто виявляють неабияку вразливість, оскільки їх нервова система, на відміну від дівчаток, менш здатна пристосовуватись до умов середовища, до нових стосунків та вимог. Стресові ситуації мають, зазвичай, складніші наслідки, можуть привести до нервових зривів, а значний фізичний біль може зумовити шоківий стан. Хлопчики більш різнобічні, ніж дівчата, й оптимістичніші, егоїстів серед них загалом менше. Як і дівчина, хлопчик також хотів би бути гарним, однак відкрито не визнає цього.

Усім відомо, що хлоп'ята рухливіші від дівчаток, частіше виявляють ініціативу, хоча вони не завжди позитивні та добродійні. У хлопців більше

синців, гуль, подряпин та порізів. Вони охоче майструють і більш прискіпливі до своєї роботи.

Власне, все досить просто: хлопці люблять усе робити швидше, вони менш терплячі. Але це аж ніяк не означає, що їм усім бракує старанності – вона не менша, ніж у дівчаток. Хлопчики мають усі ті якості, що і дівчатка, тільки вони не хочуть цього виказувати, бо бояться глузувань. Їм також властиве почуття сорому. Дорослі повинні уникати принижень та глузувань, навіть коли й справді хлопці поведуться недоладно й кумедно.

Психологи дійшли висновку, що в початковій школі хлопчики «молодші» від дівчаток за своїм біологічним віком на цілий рік. А відтак, вони трохи пізніше адаптуються до шкільних умов і навіть деякий час почуваються дискомфортно.

Хлопців підводять їхня нетерплячість, зайва швидкість, гонитва за результатом, а якісний бік роботи залишається обійденим. Отже, потрібно набратися терпіння, щоразу зосереджуючи увагу малого школяра на якість виконання завдання. Однак дорослому треба бути уважним щодо так званих шкільних дитячих неврозів.

Інтерес у хлопців до протилежної статі на перших стадіях іноді виявляється у грубій формі. Але їхня грубість здебільшого показна і лише маскує справжні переживання, ніжність і розгублення перед добрим почуттям. Не розуміючи цей психологічний парадокс, неможливо правильно організувати педагогічний процес у дитячому колективі.

1. Втома гальмує у хлопців їхнє мовлення та логічні процеси.

2. Діяльність, яка потребує різних типів мислення (логічного та образного), має розмежуватися плавним аргументованим переходом (що робитиметься, для чого, з якою метою).

3. Для хлопчиків характерне глибоке зосередження на конкретних проблемах.

4. Власна зовнішність їх теж цікавить, але вони приховують це.

5. Більшість хлопчиків, щоб догодити другові, можуть подарувати йому як власну річ, так і чужу, задля підтримки взаємин або щоб показати свою щедрість.

Встановлено, що дівчата народжуються більш зрілими. Їхній організм більше підготовлений до життя та адаптації, вони випереджають у розвитку хлопчиків. У дівчаток до 13 років зберігається певна пластичність мозку, тобто у функціонуванні ділянок півкуль немає вираженої спеціалізації (вона з'являється пізніше). Можливо, саме з цим пов'язана краща адаптація їх і до школи, успішне входження в шкільне життя.

У дівчаток більш деталізоване сприймання, тому вони чуйніші до зовнішньої упорядкованості. Мислення в них конкретніше й прагматичніше, ніж у хлопчиків, що орієнтує не стільки на виявлення закономірностей, скільки на отримання результату.

Дівчата здебільшого віддають перевагу іграм у приміщенні – у замкнутому просторі. На вулиці вони намагаються обмежити простір гри, будуючи різні будинки, хованки.

Поведінка дівчаток у садку, в школі відрізняється від поведінки хлопчиків і частіше схвалюється педагогом.

Дорослий досить високо оцінює їхню «уважність» і часто ставить їх у приклад (зрозуміло, що існують і винятки, коли все відбувається навпаки).

- 1. Довгі нотації дорослих не дають сподіваного результату.*
- 2. Постійно засуджуючи та караючи спонтанну поведінку та вчинки хлопчика, можна виробити у нього супротив позитивній мотивації його поведінки.*
- 3. Роблячи щось, хлопці часто поспішають, але це не вказує на відсутність бажання виконати завдання на належному рівні.*
- 4. Міф про природну хлопчачу грубість не є достовірним. Просто хлопчик не завжди вміє передати свій душевний стан.*

Відомо, що дівчатка швидше, ніж хлопчики, емоційно відгукуються на ті чи інші ситуації, тому дорослим варто запобігати надмірним емоційним навантаженням і не доводити їх до емоційних зривів, плачу, крику тощо. Спокійний тон більше сприяє формуванню в дівчинки позитивних стереотипів дії, допомагає їй почуватися самодостатньою людиною, яку поважають та цінують.

- 1. Дівчатка народжуються більш зрілими.*

2. Вони краще фіксують події.
3. Можуть швидко адаптуватися до навчального закладу.
4. На етапі дошкільного дитинства не варто порівнювати успіхи дівчаток і хлопчиків.
5. Душевна відкритість родить дівчаток навіюваними.
6. Упорядкованість, послідовність їм притаманні більше ніж хлопчиками.
7. Мовленнєві здібності – також їхні привілеї.
8. Процес виконання роботи дає їм більше задоволення, ніж результат.

Усі аналізаторні системи відчуттів дівчаток (смакова, нюхова, зорова, слухова, тактильна) гостріше реагують на небезпеку. Вони швидше, ніж хлопчики, відчувають загрозу, оскільки пороги їхньої чутливості іноді спрацьовують на мінімальному рівні, сигналізуючи про необхідність бути обережними.

Важливо знати, що в дівчаток, на відміну від хлопчиків, оптимальний рівень працездатності спостерігається на початку занять, уроку.

Дорослим треба більш давати для дівчаток творчі завдання на розвиток уяви, вміння осмислювати та оцінювати явища, вчинки, дії.

Творча складова – важливий компонент у будь-якій роботі.

Дівчатка рідше вдаються до кулаків, вони щипаються або дряпаються. Їхня «зброя» – плітки, сварки. З дівчатками у відносинах варто дотримуватися відкритості, намагатися вивчити їхній світ, зрозуміти проблеми.

Егоїзм дівчаток може виявлятися у намаганні керуватися тільки власною думкою, наполягати на правильності тільки своїх дій, тому вони можуть вдаватися до хитрощів. Ставитися до цього варто спокійно, зберігати витримку, реагувати на деякі прояви не миттєво, а відстрочено. Це може допомогти дівчинці зрозуміти хибність своєї поведінки, але не слід забувати рахуватися з чужими інтересами.

1. Дівчатка емоційніші за хлопчиків.
2. Достатній відпочинок, нормальний нічний сон, прогулянки на свіжому повітрі підтримують у дівчинки найкращу працездатність.

3. *Втома у дівчаток може призводити до погіршення настрою, зниження уваги, що робить їх менш захищеними від травм.*

4. *Успішність у навчанні – не підстава для висновку, що розкрито всі творчі здібності дитини.*

Дівчатка чуйніші як до заохочень, так і до покарань; гостріше реагують на приниження гідності, тому, дорослим треба утримуватись від незважених висловлювань. Образу дівчинка може запам'ятати надовго й нагадати про неї через роки, коли ви вже давно про це забули. Так між вами може виникнути бар'єр відчуження, що зробить дівчинку більш закритою.

1. *Дії та вчинки дівчинки великою мірою зумовлюються темпераментом.*

2. *Зовнішні покірливість та слухняність не завжди об'єктивно передають внутрішній світ дівчини.*

3. *Слухняність дівчинки не повинна переходити у покірливість, бо це може деформувати дитину як особистість, обмежити розвиток її творчих здібностей.*

4. *Вони, на відміну від хлопчиків, більш соціально відповідальні.*

5. *Дівчатка більш потайні та менше вдаються до бійки.*

6. *Схильність до порядку, гарні манери більше притаманні дівчатам, але потребують підтримки та закріплення з боку дорослих.*

Дівчаткам притаманні вищий, ніж у хлопчиків, рівень рефлексії та соціальної відповідальності й більша «гнучкість» – здатність словесно демонструвати соціально схвалювальні форми поведінки. Отже, зважаймо не тільки на словесні демонстрування потрібної поведінки, а й на конкретні дії.

Душевні травми, пов'язані з почуттями, пережитими в дитинстві, бувають болючішими за тілесні. Дівчатка, до яких не «проявляють уваги» хлопчики, часто відчують себе обділеними й нерідко самі провокують хлопців на «грубощі».

1. *Заохочення для дівчаток – найважливіший елемент у системі стимулів.*

2. *Часті покарання як засіб впливу – шлях до неврозів.*

3. *Шукаймо сильні сторони дівчинки, підсилюймо їх, а не сварімо за невдачі чи неуспішність у навчанні, бо це шлях до відчуження.*

4. Дівчатка романтичніші та сентиментальніші за хлопчиків.

5. Зовнішні прояви альтруїзму не завжди підкріплюються в них відповідними діями та вчинками.

6. Душевні травми, пов'язані з почуттям, дуже болісні для дівчинки. Вони можуть врізатись у пам'ять на роки й стати руйнівним чинником нормальних відносин між батьками та донькою.

Вплив статевого диференціювання на міжособистісні взаємини є результатом історико-культурного генезису виховного процесу, здійснюваного дорослими.

Однією з причин, що пояснює домінування одностатевих угруповань, є різна тематика ігор, які відображають світ захоплень, інтересів, пошуків незвіданого. Хлопчики, наприклад, більше схильні до динамічних, активних дій, небезпечних пригод, подорожей; дівчатка ж віддають перевагу родинно-побутовим темам, відображенню сфери обслуговування.

Відмінність інтересів, уподобань та ігрових дій позначається на всіх сферах життєдіяльності дітей. Угрупування, що ґрунтуються на спільній статевій ознаці, найстійкіші, вони існують досить тривалий час. Не варто руйнувати їх. У разі потреби на їх основі можна досить легко створити широке угруповання під певний постійний інтерес.

Зазначимо: одностатеві угруповання дівчаток тривають значно довше, ніж угруповання хлопчиків.

Хлопчики здебільшого йдуть на контакт заради спільної взаємодії. Вони рішуче змінюють установлений порядок, щоб внести елементи новизни, ризику, незвичайності в гру. Орієнтація на спільну діяльність дітей може бути результатом попереднього успішного досвіду, який залишив у емоційній пам'яті позитивний слід.

З розширенням кола партнерів у процесі емоційно насиченої спільної гри час від часу виникають непорозуміння, загострення взаємин. Кожна дитина реагує по-різному на конфліктні суперечки, тому і розв'язання їх залежить від емоційності їх настрою.

У процесі спільної взаємодії дітей 6-ти річного віку можна виявити відмінності мовленнєвого характеру за ознакою статі. Хлопчики з усього

багатства мовленнєвого впливу надають перевагу дієсловам, іменникам, займенникам, не вдаючись до варіативності звертань. Домінують вигуки, що передають широку палітру вираження емоцій, намірів, дій: згоду чи незгоду, захоплення чи байдужість, узгодження дій чи сварку. Дівчатка, наприклад, вдаються до прикметників – характеристик, зменшувально-пестливих форм звертання до своїх партнерів. В окремих випадках зміст навіть відсувається на друге місце, а на перше – інтонаційне забарвлення.

Діти цього віку здатні «прочитувати» вирази обличчя, руху, жести дорослого, ровесника. Дівчатка більше зорієнтовані на емоційне спілкування; щодо хлопчика, то йому важливіше передати інформацію, ніж дізнатися про ставлення до неї іншого. Встановлено, діти цього віку для підсилення свого слова використовують міміку, дотик – дівчатка в 43% випадках, хлопці лише в 19%. Найімовірніше таке нехтування емоційно-мімічними засобами пояснюється тим, що хлопчики надають перевагу предметному спілкуванню, концентруються на результаті діяльності, тобто на змістовій частині спілкування, а для дівчаток значущим є процес, форма спілкування, емоційне тло, на якому воно розгортається. Отже, дівчатка більше зорієнтовані на емоційне спілкування, а хлопчики – на ділове, предметне.

1. Хлопчики будують взаємини з партнерами на дієвовчинковій основі, а дівчатка – на словесно-емоційній.

2. Будуючи взаємодію з партнером в ігровому угрупованні, дівчатка керуються правилами, які пропонуються в колективі або ініціюються авторитетними дорослими.

3. Хлопчики часто порушують вироблені спільнотою однолітків правила, якщо вони не забезпечують в ігровій взаємодії стрімкого, успішного досягнення мети.

4. Дівчатка обмежують коло своїх партнерів, не спілкуючись з тими, хто їм неприємний, з ким не встановилися приязні стосунки. Діти ініціюють спілкування з представниками протилежної статі задля розгортання сюжетно-рольової гри (виникнення паралельних сюжетних ліній, збільшення кількості ролей), об'єднання зусиль у колективній праці.

5. Хлопчики частіше відгукуються на запрошення дівчаток увійти до їхнього гурту, дівчатка – консервативніші: у 8 випадках з 10 вони відмовляються від пропозицій.

6. У спільній діяльності більшість дівчаток схильні проявити ініціативу та керувати партнерами, а хлопчики, переважно вносять пропозиції в ході діяльності та приймають ініціативу інших, розвиваючи її.

Чому вступ до школи надто часто обертається для дитини психологічним зломом, а навчання – нудним тягарем, мукою замість радості? Напевно, відповідальні за це ми всі – батьки, вихователі, вчителі. Й нічим не завинила лише дитина, бо насправді вона страждає через наше нерозуміння, неумілість чи егоїзм.

Як же виправити становище?

1. Правильно оцінюючи міру готовності кожного дошкільняти до навчання, керуватися передусім цією об'єктивною оцінкою, а не особистими прагненнями батьків чи педагогів навчальних закладів.

2. Спрямовувати освітньо-виховну роботу в дошкільному закладі на повноцінний розвиток особистості загалом, а не на формування окремих навчальних здібностей та вмінь.

3. Забезпечити в початковій школі становлення суб'єкта самостійної, особистісно-вмотивованої навчально-пізнавальної діяльності.

Однак для цього всім нам треба досконало знати, що відбувається з дитиною у цей складний, поворотний момент її життя. Перед усім, маємо розуміти:

- Загальновікові особливості дітей шести років;
- постійно й усебічно вивчати кожне дошкільня.

Навіщо дітям потрібна гра?

Психолого-педагогічною концепцією В. Біблера та її прихильниками саме мислення визнається за психологічну домінанту молодшого шкільного віку. Відтак, проблема готовності дітей до школи, нормального входження у початкове навчання, власне, стосується переходу від домінанти свідомості до домінанти мислення.

Отже, весь процес формування особистості безпосередньо залежить від того, наскільки дошкільне виховання забезпечує розбудову вищих форм дитячої гри.

Використання гри в навчальному процесі – проблема не нова, але в світлі завдання переорієнтації дошкільної та початкової освіти з навчально-дисциплінарної моделі на особистісно орієнтовану сьогодні набула принципово нового звучання. Саме гра розвиває увагу, пам'ять, розумові, позитивні взаємини і фізичні якості дітей. Тож для забезпечення емоційного благополуччя дітей 6-ти років їм слід надавати широкі можливості для гри.

Відомо, що за нормальних умов гра проходить кілька стадій розвитку і в старшому дошкільному віці набуває колективного сюжетно-рольового характеру. Виникає цілісний неосяжно-своєрідний світ стосунків, почуттів, образів, висловлювань – власне, ігрова культура дитинства. Лише осягаючи її сенс, можна побудувати розумні та гуманні взаємини між дітьми, навички використовувати свої знання, придбані в процесі ігор на користь своєму здоров'ю та для вирішення життєвих питань.

Організовуючи ігрову діяльність дітей, варто приділяти особливу увагу формуванню їхніх комунікативних умінь:

- адресувати свої висловлювання одноліткові;
- привертати його увагу до себе;
- спілкуватись у доброзичливій формі;
- переконливо аргументувати свої думки (висловлюючи прохання, оцінки, розпорядження, доручення тощо).

Учені встановили, що майже 50% часу перебування в дошкільному закладі

дитина проводить з кимось одним зі своїх друзів, 30-35% - з двома – трьома дітьми, 20% – часу з чотирма і лише 10% – з рештою дітей.

1. Гра найприродніша й водночас найважливіша діяльність дитини, тож у дошкільному і на початку шкільного віку вона є ефективним виховним засобом. Якщо задіяні саме ці її функції, це означає, що гру треба спрямувати.

2. Спрямовуючи гру, слід робити це тактовно та обережно. Втручання дорослого має сприяти підвищенню ігрової активності дітей і аж ніяк не гальмувати її. У дітей при цьому має залишатися свобода та можливість реалізувати власні ідеї доти, поки гра йде в правильному напрямку.

Пізнавальна активність, або допитливість – це пізнавальна потреба і збудована нею пізнавальна діяльність.

Сучасні тенденції освіти орієнтовані на повноцінне використання психологічних механізмів у навчально-виховному процесі, добору тонких індивідуалізованих педагогічних впливів та підвищення відповідальності всіх причетних до навчання та виховання дітей за позитивний результат. При цьому в центрі навчально-виховного процесу знаходиться дитина як суб'єкт діяльності. Зрозуміло, що йдеться про моделювання технологій, які враховують розвивальну роль навчання і виховання в становленні особистості дитини та орієнтовані на пошук ефективних засобів впливу на її загальний психічний розвиток.

Таким чином, оптимізація пізнавальної діяльності є одним із головних факторів розумового розвитку дитини. Тож, актуальною стає розробка ефективних методів і методик розвитку пізнавальної активності дітей 6-ти річного віку.

Пізнавальна активність притаманна кожній дитині, проте її міра та спрямованість у кожного свої. В одних дітей пізнавальна активність проявляється яскраво і має «теоретичне» спрямування, в інших – більш практичне. З віком змінюється і сам зміст пізнавальної активності: вона стає більш довільною, цілеспрямованою.

Пізнавальна активність має чіткі зовнішні прояви, за якими можна визначити її зміст (об'єкти, на які вона спрямована) і характер.

Коло інтересів дитини, інтенсивність її прагнення до ознайомлення з певними явищами можна визначити за такими показниками:

- увага та особливий інтерес до предмета;
- емоційне ставлення до предмета (подив, нерозуміння, заклопотаність, тобто розмаїття емоцій, викликаних предметом);
- дії, спрямовані на детальніше розпізнання предмета, усвідомлення його функціонального призначення (загальна кількість таких дій – показник інтенсивності обстеження).

Але особливо важливим є:

- якісна характеристика дій, їх різноманітність;
- заміна одних дій іншими;
- паузи, пов'язані з роздумами дитини про предмет;
- постійний інтерес до предмету, навіть за його відсутності.

Встановлено, що більшість дітей легко, вільно і доволі активно спілкуються з дорослими. Активно включаються в запропоновану гру, готові разом працювати. Але водночас не замислюються над поясненням дорослого, легко реагують на помилки, труднощі, очікують від дорослого підказки. Дітей приваблює сам процес спільності діяльності з дорослим. У дітей у цьому віці активність у спілкуванні поверхова. Самостійність дитини не має нічого спільного з її стихійною поведінкою. За самостійністю дитини (будь-якого віку) завжди стоять керівна роль і вимоги дорослих. Дорослий повинен вирішити: можна виховати слухняну дитину, але чи буде вона самостійною? Для цього важливо сформувати в дитині здатність незалежно діяти, приймати самостійні рішення, які не суперечать встановленим моральним нормам. Рівень самостійності, як правило, зростає з віком дитини, що пов'язано з більшими можливостями, здатністю виконувати дедалі складніші фізичні й розумові дії.

Провідні психологи вважають самостійність комплексною, інтегрованою характеристикою особистості, найважливішими складовими якої є:

- незалежність (уміння дитини обходитися без допомоги дорослого, звертатися по неї лише в разі об'єктивної необхідності; приймати елементарні самостійні рішення, здійснювати власний вибір);

- ініціативність (уміння висувати нові ідеї, подавати сміливі пропозиції, вдаватися до нестандартних дій, надавати перевагу завданням творчого характеру);

- самооцінка (вміння висловити власне судження про свої дії, вчинки, якості; виходячи не лише з оцінки авторитетних дорослих, а й з реального кінцевого результату).

Важливу роль у становленні самостійності відіграє відповідальність — свідоме ставлення дитини до розпочатої справи, даної обіцянки, вміння передбачати наслідки своєї активності для інших людей.

На заняттях в спеціально організованих умовах можна успішно формувати пізнавальну самостійність у дітей 6-ти річного віку життя. Відомо: нормально розвинений малюк завжди прагне до самостійних дій з предметами.

Однак самостійні дії – це особливі дії, які відрізняються від автономних маніпуляцій.

Можливості самостійної дії, як способу присвоєння досвіду дорослих у хлопчиків та дівчаток ще досить обмежені, тож, найчастіше йдеться про незначну варіативність вже освоєної дії. Однак, для загального розвитку дитини це має дуже велике значення, оскільки вона привчається бути уважною, зосередженою, відрізнити істотне від неістотного, загальне від часткового, розвивається її аналітичне мислення. Тісне співробітництво дорослих з дитиною раннього віку в предметній сфері дуже сприяє розвитку її самостійності. Але пам'ятаймо: дорослий не повинен заповнювати собою весь життєвий простір дитини, важливо дати їй час і місце для власних спроб і помилок.

Самостійність у відкритті нових дій, уміння за словом дорослого вибудувувати їх ланцюжок розвивають у малюка особливе ставлення до дії як до можливості відчувати власний успіх. Він починає розуміти, що саме він хоче зробити сам, а що – на вимогу дорослого. Відокремлення себе як відмінного від дорослого носія предметної дії робить дитину самостійною.

Як відомо, доведення, доказ – це логічна дія, де істинність певної думки обґрунтовується за допомогою інших думок, достовірність яких уже безсумнівна.

Істинність судження доводиться шляхом встановлення зв'язків між предметами та явищами за істотними ознаками.

Сучасна система навчання має не лише давати дітям знання, а й сприяти розвитку творчого мислення й інтелектуальних здібностей. Однією з основних функцій вихователя, вчителя має стати не просто передача дітям знань, а й навчання їх міркувати, грамотно обґрунтовувати свою точку зору, самостійно приймати рішення, не боятися задач з багатьма варіантами розв'язку.

Такі заняття повинні будуватися на основі нових інформаційних технологій. Тут важливо не згаяти час, відпущений дитині природою на інтенсивний розвиток.

Оскільки від природи в дітях 6-ти річного віку переважають наочно-дійове та наочно-образне мислення, а словесно-логічне тільки починає формуватися, відтак, коли спостерігаємо за своїми вихованцями під час занять, ігор, прогулянок, маємо зосереджуватись саме на властивих їм у цьому віці видах мислення.

Вчені дійшли висновку, що старші дошкільнята, маючи певні знання про предмет дослідження, вже здатні до доказового мислення, однак сама собою наявність певних знань не завжди веде до доведень. Вони зазвичай спостерігаються в дитини в умовах спілкування, коли під сумнів ставиться її відповідь, або коли її власна думка наштовхується на іншу, протилежну.

Щоб діти набували вміння відстоювати свої думки, треба стимулювати їх до цього.

Заняття (уроки) з фізичного виховання бажано проводити у формі інтелектуально-рухливої гри (інтелектуального фітнесу). Діти в легкій для сприйняття та цікавій формі розв'язують задачі з виконанням фізичних вправ, конструювання, комбінаторики, а також такі, що сприяють вихованню та розвитку загальної культури.

Із задач кожного типу будуються ланцюжки за принципом від простого до складного так, що найпростіші з них розв'язують без особливих труднощів. Задачі ускладнюються поступово, і дитина здебільшого навіть не помічає переходу від простих задач до складних. Такі ланцюжки задач доречні тому, що проблема складності, неможливості розв'язати задачу не постає перед дитиною.

Необхідно звертати увагу не тільки на правильність розв'язання (дитина може знайти свій власний варіант відповіді), а й на правильне його обґрунтування. Важливим є не сам результат, а шлях його досягнень. Дитина має насамперед навчитися грамотно доводити, що її результат також можна вважати правильним. Існує така думка, що цілком можливо зробити процес пізнання більш швидким, якщо формування та розвиток основних структур мислення дітей ітиме єдино правильним шляхом – шляхом вибору змісту й методів навчання, адекватних інтересам дошкільнят. Навчання, що ґрунтується на використанні спеціальних розвивальних ігор належить саме до таких методів.

Так, одна дитина талановита в рухах, інша – інтелектуально, в третьої – дар спілкування, у четвертої – самоволодіння.

Наша ж європейська педагогічна система орієнтована здебільшого на інтелект, при цьому інші таланти вважаються менш значущими, все інше додається, а по-друге, що для прояву кожного виду таланту є свій час.

Проблема раннього розвитку дитини спрямовує педагогів на пошук ефективних засобів освітньо-виховної роботи з малюками. Мета – зробити життя дитини змістовним, сформувати осмислену, цілеспрямовану продуктивну взаємодію її зі світом людей, природи, техніки, виховувати культуру життєдіяльності, що проявлятиметься в спілкуванні, пізнавальній, природозбережувальній, образотворчій та інших видах діяльності. Реалізувавши цю мету, можемо сподіватися на такі перспективи розвитку.

Перспективи для дитини:

- розвиток навичок соціалізованої поведінки;
- пробудження потенційних сил та можливостей;
- розвиток комунікативних, організаційних, пізнавальних, образотворчих здібностей як передумови навчальної діяльності (усі лінії психологічної готовності до форм шкільного виховання).

Перспективи для педагога:

- формування конструктивних форм та стилю взаємин;
- пізнання дітей (їхніх нахилів, бажань, здібностей, індивідуальних особливостей);

- створення умов для навчання як провідного виду діяльності;
- створення разом з батьками розвивального середовища як умови.

Організація змістової життєдіяльності, сповненої цікавими ідеями та задумами дітей, дає змогу встановити гармонійну рівновагу між найважливішими напрямками психічного розвитку: мотиваційний напрямок (спонукальна активність); інструментальні можливості (знання, вміння, навички); волева регуляція в досягненні мети (всупереч можливим труднощам).

Гармонійний розвиток усіх складових компонентів будь-якої діяльності «Хочу» (мотив) «Можу» (інструментальні, операційні можливості) та «Буду» (довільна регуляція діяльності) забезпечує малюкові природний невимушений приріст величезного обсягу знань як кінцевого результату самої діяльності. Для подальшого розвитку всі зазначені досягнення є неодмінною передумовою вдосконалення складніших форм навчальної та на подальшому етапі трудової професійної діяльності.

Отже, орієнтиром ефективності є розвиток здібностей та відповідних психологічних змін (новоутворень) дитини, котрі характеризують повноцінно розвинену особистість. До важливих особистісних рис дитини з погляду здатності до самореалізації і творчого самовизначення належить:

- креативність свободи поведінки;
- розвинена самосвідомість;
- почуття власної гідності, ініціативності, самостійності та відповідальності.

Розвиток названих пріоритетних рис як індивідуальних досягнень дитини характеризує соціальну та інтелектуальну активність у цивілізованих культурних формах взаємодії з оточенням.

У вихованні дитини це визначає необхідність:

- надати дитині простір для вибору діяльності та способів організації свого життя в доцільних межах;
- виховання в дітях відчуття своєї цінності, значущості, людської гідності, інтересу до людей та до життя;
- зростання індивідуальних можливостей кожної особистості.

Тільки так ми зможемо отримати успіх у вихованні дітей.

Розвиток уваги

Увага – це саме ті двері, крізь які проходить усе, що тільки входить у душу людини з зовнішнього світу.

К. Ушинський

Увага – обов’язкова умова будь-якої діяльності. Об’єктом уваги можуть бути як дії навколишньої дійсності, так і власні думки, почуття, та дії. Увага буває довільною і недовільною.

Розвиток уваги в дитячому віці полягає в поступовому оволодінні довільною увагою і її стійкістю, поліпшенні її розподілу і в більш швидкому її переключенні. Одне з основних завдань педагога, батьків – боротьба з відволіканням уваги і формування довільної уваги у дітей.

У дітей з сенсорною недостатністю важче, ніж у дітей з усіма збереженими аналізаторами, виробляється вміння розподіляти увагу між різними впливами, облік яких важливий для успішного виконання будь-якої діяльності. Здатність до розподілу уваги при розвитку дітей підвищує вміння більш повноцінно використовувати збережені аналізатори для орієнтування в навколишньому світі, у виконуваний роботі.

Слід зазначити, що розвиток довільної уваги тісно пов’язаний з розвитком відповідальності, що передбачає ретельне виконання будь-якого завдання – як цікавого, так і не цікавого.

Різні властивості уваги – її обсяг, концентрація, розподіл, переключення і стійкість значною мірою незалежні один від одного: увага, позитивна в якомусь одному відношенні, може бути не настільки досконалою в іншому.

Чітко позначається на розвитку уваги роль емоційних чинників (інтересу), розумових і вольових процесів. Розуміння цього є особливо важливим у розвитку і тренуванні уваги, а від цього багато в чому і буде залежати шкільна успішність дитини.

При організації навчально-виховного процесу необхідно враховувати особливості всіх видів уваги. Важливу роль у навчальному процесі відіграє мимовільна увага.

Слід пам'ятати, що постійна підтримка уваги за допомогою вольових зусиль пов'язана з великою напругою і дуже втомлює. У дошкільнят 6-ти річного віку стійкість уваги в різних видах діяльності близько 10-15 хвилин, коли вони здатні активно і продуктивно займатися одним і тим же ділом не відволікаючись.

Вважається, що обсяг уваги у дітей 6-ти років практично не відрізняється від обсягу їх сприйняття, або обсягу безпосередньої короткочасної пам'яті і становить в середньому 2-3 об'єкта.

Розуміння потреби дитини і врахування її вікових особливостей дозволяє правильно передбачити те, на чому буде концентруватися увага. Дитина в цьому віці сприймає лише те, що відповідає її інтересам (цікавість – це мимовільна чи довільна увага до об'єкту пізнання). Тому, в ряді випадків, батькам варто тривожитися, швидше за все, з приводу інтересів дитини, а не із-за особливостей її уваги.

Ефективність уваги дитини в значній мірі залежить від функціонального стану її організму.

Вважається, що заняття, уроки доцільно проводити в межах 35 хвилин зі своєчасною зміною завдання, щоб дитина постійно перебувала у зоні активності.

Велике значення для підтримки уваги та виховання звички бути уважним має організація уроку: чіткий початок занять, наявність необхідних умов для роботи, перехід від однієї форми прояви уваги до іншої. Наприклад: сенсорне (перцептивне), інтелектуальне, моторне (рухове), тобто від об'єкта зосередження (сприйняття дитиною предметів, уявлення, пам'ять, думки, рух).

У процесі занять слід звернути увагу на протікання психічних процесів і свідомої поведінки дитини, щоб у разі чого не допустити дискомфортного стану у відчуттях, розладу почуттів. Заняття повинні викликати у дітей позитивні емоції і бажання продовжувати їх.

Дослідження показали, що найвища працездатність дітей 6-ти річного віку спостерігається у вівторок і середу.

Важливою умовою формування уваги дитини є правильна і чітка організація навчального процесу. Перевантаження змісту навчання, ігнорування психолого-

фізіологічних рекомендацій стосовно створення необхідних умов для ефективного засвоєння дітьми навчального матеріалу неприпустимо.

Увага учнів на занятті, уроці визначається особливостями його структури, залежить як від змісту досліджуваного матеріалу, так і від способів його передачі педагогам.

Живе, яскраве, динамічне, разом з тим послідовне, логічно струнке викладання багатого за змістом і доступного для засвоєння матеріалу – важлива умова забезпечення уваги дітей на занятті, уроці.

Мобілізація уваги вихованців пов'язана і з особливостями мови педагога, її чіткістю і виразністю, темпом і т. ін. Живий, енергійний темп краще мобілізує увагу. При організації уваги необхідно враховувати, що тривале слухове зосередження представляє значно більшу трудність ніж зорове, тому враховуються крім вікових і індивідуальні особливості уваги дитини. Так, наприклад, причинами недостатньої зосередженості в 6-ти річному віці можуть бути недостатня інтелектуальна активність, несформованість навичок і вмінь навчальної діяльності, незміцніла воля дитини, неухважність, та інші порушення уваги.

Слабкість довільної уваги може бути результатом неправильного виховання (розбещеність дитини, безкарність, звичка до різноманіття вражень та інше).

Психологічно обґрунтований облік якості уваги і її можливих розладів та порушень є необхідною передумовою розгляду пізнавальних процесів, в яких виявляє себе увага.

Попередня діагностика особливостей уваги дитини

Перш ніж приступити до розвиваючих ігор, визначимо, хоча б приблизно, ефективність уваги дитини за допомогою картинок, які розрізняються окремими деталями.

Завдання. Подивися на малюнки. Постарайся якнайшвидше назвати всі ознаки, які відрізняють одного спортсмена від іншого. Порядок порівняння: 1-2, 1-3, 2-3.

Рис.1

Рис.2

Рис.3

Необхідно фіксувати:

- час виконання;
- кількість названих відмінностей;
- кількість помилок.

Протокол

№	П.І. дитини	Час виконання завдання	Кількість названих відмінностей	Кількість помилок
1.				
2.				

Оцінка ступеня розвитку уваги

1. Добре розвинена увага.
2. Розвинена увага.
3. Середній рівень розвитку уваги.
4. Нижче середнього рівень розвитку уваги.
5. Низький рівень розвитку уваги.
6. Дуже низький рівень розвитку уваги.

Примітка: запропонована вище методика є варіантом класичних методів вивчення спостережливості. Спостережливість людини являє собою результат швидкості і точності сприйняття та високого ступеня розвиненості уваги.

У тих випадках, коли дитина працювала швидко (наприклад 1-2 хв.), але зробила багато помилок, то це говорить, у першу чергу, про необхідність удосконалення всіх властивостей уваги.

Якщо ж випробовуваний повільно включається в роботу, показує низьку швидкість виконання завдання (3-5 хв. і більше), але не зробив жодної помилки, то це свідчить, в першу чергу, про гостру необхідність розвитку сприйняття.

ІГРИ, ЗАВДАННЯ, ВПРАВИ, ЩО РОЗВИВАЮТЬ УВАГУ ДИТИНИ 6-ТИ РОКІВ

Визначення обсягу знань

Завдання. Подивися на цю картинку і назви як можна швидше серед намальованих тут спортсменів: спортсменку з художньої гімнастики, велосипедиста, футболіста, штангіста і т.д.

Примітка: в залежності від завдання зміст картинки видозмінюється, наприклад: спортінвентар, спортмайданчики, спортивні тренажери, спортивна форма і т.д.

Картинки готуються заздалегідь. Результати фіксуються і аналізуються.

Гра «По порядку»

Напрямок: Призначена для визначення та розвитку обсягу, концентрації, розподілу, переключення уваги.

Умови. Педагог з числа групи, класу відбирає сортувальника. Сортувальник відходить від основної групи дітей у встановлене йому педагогом місце

(сортувальник не повинен чути завдання, а тим більше бачити попередню побудову в одну шеренгу).

Педагог буде в одну шеренгу дітей за їхніми відмінними ознаками (білі футболки, сині, коричневі, червоні і т.д., або з предметами в руках – маленькі м'ячики, скакалки, гімнастичні палиці, прапорці, набивні (футбольні, волейбольні, баскетбольні) м'ячі і т.д.). При відсутності вище викладеного (діти на прогулянці) вдаємося до способу установки вихідних положень, наприклад: руки на пояс; за спину; за голову; перед собою на рівні плечей; перед собою над рівнем плечей, у вигляді знака дорівнює « = », плюс « + », помножити « x »; перед собою в вигляді фігур трикутника вгору – вниз « ^ », « v »;

«кола» «даху будиночка» над головою і т.д.

Установка для дітей.

Діти, які стояли в шерензі, по команді «Розійдись!» розбігаються по ігровому майданчику і виконують в індивідуальному порядку улюблені вправи (безпечні для оточуючих і їх здоров'я) до того моменту, поки до них не підійде сортувальник.

Після того, як сортувальник запропонує учаснику пройти на лінію шиккування, гравець відразу припиняє всі дії і йде шикуються в черговому порядку в одну шеренгу (педагог стежить за тим, щоб дотримувалася черговість шиккування в одну шеренгу гравців після вибору сортувальника).

Дії сортувальника. По команді: «Сортувальник до мене!», сортувальник підбігає до педагога. Сортувальнику пропонують уважно подивитися на дітей та знайти в них щось схоже і те, що їх об'єднує.

Питання:

- Чим відрізняються діти один від одного?

У міру того, як відповідає дитина педагог непомітно для неї підводить її до відмінних ознак (колір, предмети, положення рук), але конкретно не вказує.

- Чи готовий ти посортувати і вишикувати гравців за їх схожими зовнішніми ознаками? або зібрати по командам?

Якщо сортувальник готовий, то гра продовжується.

Правила гри

1. Кількість гравців за схожими зовнішніми ознаками повинна бути не менше трьох осіб (3 гравці в синіх футболках, 3 – з набивними м'ячами, 3 – з в.п. рук «+» і т.д.).

2. Сортувальник не бачить попереднього шиккування, для нього гра починається тоді, коли діти перебувають на ігровому майданчику і займаються вправами.

3. Послідовність шиккування в одну шеренгу в порівнянні з первинним ролі не грає, головне в тому, щоб збігалися відмінні ознаки, наприклад: первинне шиккування – 3 гравця в синіх, 3 в червоних, 3 в білих, 3 в зелених футболках і після сортування – 3 в зелених, 3 в червоних, 3 в синіх, 3 в білих.

Примітка: сортувальників вибирають відразу кілька – 2-3 дитини, але вони вступають у гру по черзі (не повинні бачити як проходить гра до них).

У міру підготовленості дітей гра ускладнюється (додається кількість дітей за їх відмінними ознаками).

Вправа № 1

Вправа направлена на розвиток обсягу уваги.

Умови. Педагог шикуює дітей в одну колону (дистанція – один крок). За командою «Кроком руш!» діти направляються в обхід по залу (майданчику) і слухають сигнали.

За сигналом (1 плескання у долоні, свисток, удар баклажки об коліно, та інші звукові сигнали) діти виконують завдання, наприклад, «свисток»:

1 раз – присіли, встали і пішли;

2 рази – два стрибки на двох ногах;

3 рази – розвернулися довкола і пішли;

4 рази – кисті рук на плечі (перехресно перед собою і в цьому в.п. ідуть);

5 разів – два стрибки на лівій, або на правій нозі.

Примітка: у міру підготовленості дітей кількість сигналів може збільшуватися, а завдання ускладнюватися, наприклад, «плескання в долоні»:

1 раз – йдуть звичайним кроком;

2 рази – йдуть гусячим кроком (обличчям вперед);

- 3 рази – гусячим кроком правим боком;
- 4 рази– гусячим кроком лівим боком;
- 5 разів – гусячим кроком спиною вперед;
- 6 разів –в цьому в.п. стрибками і т.д.

Проміжок часу між завданнями не повинен перевищувати 15 секунд. Для тренування перший раз виконуємо почергово, 1 плескання в долоні, 2, 3, 4, 5 плескань і нагадуємо завдання, після чого переходимо на довільні сигнали 1, 5, 2, 4, 1, 3, 4 і т.д.

По закінченню вправи відзначаємо найкращих. Педагог заздалегідь попереджає дітей про те, що може статися при неправильному виконанні завдання і дає установку, як можна уникнути непередбачених ситуацій.

Тест «Цифрова таблиця»

Напрямок. Тест призначений для визначення обсягу уваги, швидкості його розподілу і переключення (використовується при володінні рахунком).

Матеріал. Батьки, педагоги готують картки з набором цифр (стільки, скільки знає досліджувана дитина, наприклад, від 1 до 25) та картки з іншими знаками, символами та малюнками, окрім цифр.

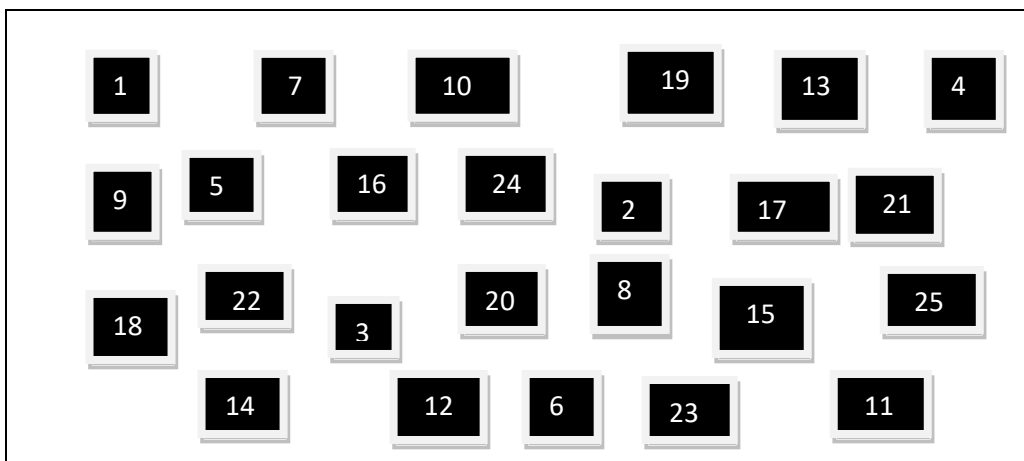
Дорослі разом з дитиною роблять безшумні маленькі м'ячики для метання (5 і більше штук).

Спосіб виготовлення: вату (медичну вату), газету, або целофановий пакет здавити двома руками у вигляді кулі і засунути в носок. Однією рукою беремо тканину незаповненого носка, а іншою за кулю, і прокручуємо 3-4 рази вперед, або до себе, після чого тканину, яка залишилась, натягуємо на кулю.

Примітка: варіанти приготування безшумного малого м'ячика можуть бути різноманітні, як і використані підручні засоби.

Інструкція для дорослого. Розмір карток не повинен викликати у досліджуваної дитини зоровий дискомфорт.

Картки закріплюються в довільному порядку на стіні (побут, вулиця, спортзал). Дитині пропонують самостійно вибрати відстань від стіни перед початком тестування.

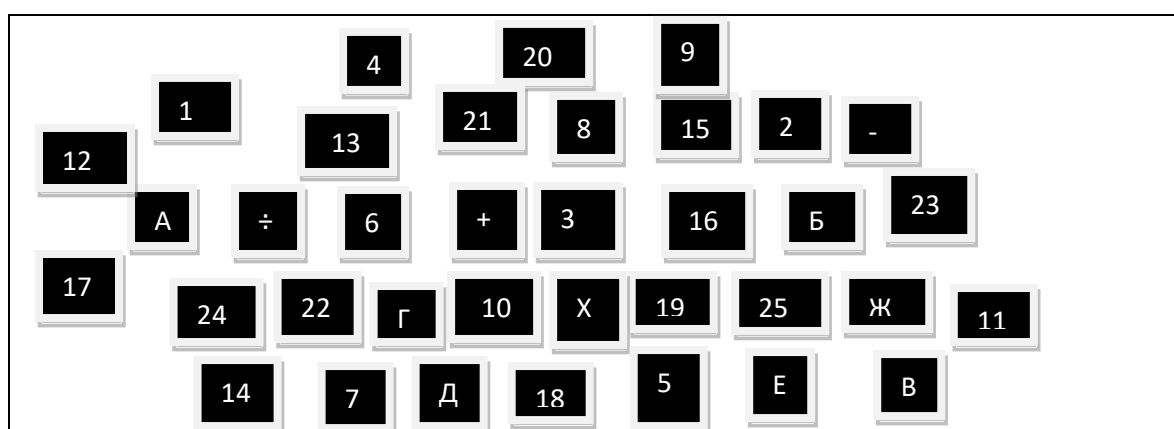
Інструкція для дитини.

Варіанти тесту.

1. Перед тобою на стіні картки, на яких намальовані цифри. За моїм сигналом («Можна!», «Почали!» і т.д.) тобі треба якнайшвидше по порядку знаходити цифри. Після того, як ти знайдеш цифру, тобі потрібно вказати на неї і озвучити, після чого, переходити до пошуку наступної.

2. Перед тобою на стіні картки, на яких намальовані цифри, букви, знаки. За моїм сигналом тобі треба якнайшвидше по порядку знаходити цифри. Знайдену цифру потрібно озвучити, після чого виконати в неї кидок безшумним малим м'ячиком.

Примітка: точність кидка в ціль, як і відстань, ролі в даному тесті не грає. Обов'язковою умовою є те, що випробовуваний повинен кидати як правою, так і лівою рукою, на що йому постійно вказує дорослий.

У процесі тестування фіксується час виконання всього завдання і кількість допущених помилок.

Варіант тесту «Б» можна видозмінити з метою збільшення фізичного навантаження. Замість 5-ти безшумних м'ячиків дати 25 штук відповідно до карток. Дитина, стоячи на одному місці, виконує кидки правою та лівою рукою.

Примітка: тестування проводиться 1 раз в два місяці. Дані піддаються аналізу, а надалі їх вивченню. Тести можна проводити з набором літер або малюнками спортивного інвентарю.

Вправа № 2

Напрямок. Вправа направлена на розвиток концентрації уваги і зорової пам'яті.

Умови. Діти ознайомлюються з фізкультурно-спортивним інвентарем, розташованим на невеликій ділянці спортзалу (гантелі маленькі і великі, гімнастичні палиці, обручі, скакалки, різновид м'ячів, хокейна ключка і т.д.). За командою вони відвертаються спиною і виконують з закритими очима вправи, які складає педагог. У цей час помічники виконують вказівки вчителя (вихователя, керівника гуртка) – міняють місцями предмети. Вправа припиняється і дітям пропонується встановити особливості змін в розташуванні предметів.

Після почергових висловлювань, діти по команді, знову з закритими очима продовжують виконувати вправи.

Помічники додають, прибирають предмети і змінюють колір (червоні обручі, скакалки, гімнастичні палиці на сині, зелені і т.д.).

Примітка: помічники вибираються заздалегідь і кожен з них має індивідуальне доручення.

Вправа № 3

Напрямок. Вправа призначена для розвитку уваги і пам'яті.

Умови. Дітям пропонується наступне завдання – по команді «Почали!» ведучий (педагог, батьки) відкриває рахунок і голосно рахує до 30. За цей час діти розбігаються по спортивній залі (спортмайданчику або по іншій якій-небудь місцевості встановленій дорослим), шукають і запам'ятовують всі предмети (фізкультурно-спортивної спрямованості), які можна використовувати:

- 1) для фізичних вправ ;
- 2) спортивних ігор;
- 3) рухливих ігор;
- 4) естафет;

5) дій фізкультурно-спортивного характеру.

По закінченню рахунку діти підходять до ведучого і по його команді закривають очі.

Ведучий в черговому порядку вибирає дитину (в першу чергу з числа слабо підготовлених) і дає можливість відповісти на завдання, інші діти мовчать.

При відповіді наступної дитини не виключається повторення предметів. Помилки виправляються по закінченню відповідей дітей. На правильно вказаний предмет з віднесенням його до виду діяльності діти імітують вправи, дії.

Примітка: діти, в момент пошуку предметів ні до чого не доторкаються. Імітація вправ, дій повинна бути безпечною для здоров'я дитини.

Пауза між назвою предмета 2-4 секунд.

Вправа № 4

Напрямок. Вправа направлена на тренування концентрації, розподілу, переключення уваги і пам'яті.

Умови. Дорослі готують картки з кольоровими малюнками (фотографіями). Малюнки з різної тематики розміщуються в зошиті (альбомі) на окремих аркушах, вони повинні бути чіткими і зрозумілими.

Послідовність зображень.

I варіант. Ділянки, безпечні для життя в умовах природи: на пляжі; районний парк; дачна ділянка; на березі річки; у воді річки (моря); в побуті – кімната у квартирі; навчальному класі; сходовий майданчик під'їзду; ванна з водою (виносяться на перший план).

Вище згадані ділянки повинні бути зображені в літній, осінній, зимовий та весняний період (побут, сходовий майданчик під'їзду, ванна з водою залишаються без змін і вони більше не дублюються).

Малюнки не складаються в черговому порядку і за часовими періодами, вони розкладаються довільно по місцях.

На другий план виносяться форма одягу для занять: спортом за їх видами, фізкультурою; рухливими іграми з урахуванням періодів (літній, осінній, зимовий, весняний).

На третій план виносяться фізкультурно-спортивний інвентар, тренажери.

Інструкція для дорослого. Батьки, педагог створюють затишну обстановку для занять, пропонуючи при цьому дитині самостійно вибрати місце (за столом, на дивані, в кріслі, на підлозі, на вуличній лавці і т.д.).

I варіант.

Дорослий пояснює дитині послідовність дій:

1. Вибери один малюнок з ділянкою місцевості, на якій ти хотів би позайматися фізкультурою, якимось видом спорту, рухливими іграми.
2. Вдягни себе відповідно до обраного виду діяльності.
3. Підбери собі для занять або рухливих ігор фізкультурно-спортивний інвентар, тренажери.

Час фіксується з моменту відкриття альбому і зупиняється після вибору фізкультурно-спортивного інвентарю, тренажерів. У щоденнику, крім часу, фіксується кількість допущених помилок і кількість обраних карток (малюнків) для подальшого аналізу.

II варіант.

Дорослий сам вказує дитині на вид діяльності (наприклад: заняття фізкультурою; гра в хокей; гра у футбол; рухливі ігри і т.д.).

Послідовність виконання така, що і в першому варіанті.

Інструкція для дитини.

1. За сигналом «Можна!», «Почали!» відкрити альбом і вибрати ділянку, на якій ти будеш займатися (дитині пропонують ознайомитися з усіма малюнками місцевості).

2. Після вибору місцевості ти повинен одягнути себе до виду діяльності (стежити за послідовністю, наприклад: труси, шкарпетки, майка, спортивні штани і т.д.). Помилкою вважається: спортивні штани – труси; куртка – футболка; ковзани – шкарпетки. Всі допущені помилки фіксуються, але не розбираються по ходу роботи дитини.

3. Підбери собі фізкультурно-спортивний інвентар, тренажери.

По закінченню завдання ти повинен дати знати про те, що ти закінчив вправу (час зупиняється).

Примітка: по закінченню вправи дорослий спільно з дитиною розбирає допущені помилки.

Чим більше буде видів спорту, тим ширше буде розвиватися кругозір у дитини.

Дитина по ходу виконання завдання повинна по черзі вказати на обраний ним малюнок.

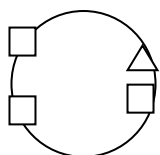
Вправа проводиться 2-3 рази на тиждень.

Вправа № 5

Напрямок. Вправа направлена на тренування концентрації, розподілу, переключення і стійкості уваги.

Умови. Педагог заздалегідь готує спортінвентар (тенісний м'яч, скакалка, маленький обруч, набивний м'яч 1 кг, гімнастична палиця, кегля, м'яч: волейбольний, футбольний, баскетбольний, гандбольний і т.д.).

Завдання 1. Діти шикуються в коло і по команді передають (в праву – ліву сторону) предмети. Педагог до початку вправи роздає предмети і дає установку на те, що предмет не повинен наздогнати інший предмет (наприклад: 30 учасників – 10 предметів, спочатку даємо 3 предмета через кожні 10 осіб).

- напрямок

- предмет

Педагог поступово додає предмети доти, поки діти не почнуть масово допускати помилки.

Завдання 2. Те саме, але після передачі предмета (кожного) учасник виконує щось на свій розсуд: 3 плескання в долоні, 1 раз обертання на місці, 3 рази тупотить ногами об підлогу, 1 раз присідає, промовляє: «1, 2, 3, 4, 5, вийшов зайчик погуляти».

Завдання 3. Те ж, що і в другому завданні, але після передачі предмета учасник виконує вправи в тій черговості, яку встановив педагог.

Примітки: завдання можна виконувати в різних вихідних положеннях. Ідеальним виконанням даної вправи є для дитини правильний прийом і передача

предметів, після передачі предмета виконати дію або вправи, при наявності предмета в руках назвати його, якщо знає.

Вправа № 6

Напрямок. Вправа направлена на збільшення рівня розподілу переключення уваги.

Умови. Педагог, або батьки, читає вголос невеликий текст на спортивну тематику, при цьому створює шумові ефекти, наприклад, удари порожньою баклажкою (1,5 літри); баклажкою, заповненою крупою (гречка, рис); музичний супровід; швидкі удари в долоні; тупіт об підлогу ногами; дзвінок у дзвіночок і т.д.

Тим часом дитина переміщається по залу будь-яким зручним для неї способом, наприклад: легким бігом, гусячим кроком, стрибками на правій - лівій нозі і т.д.

Обов'язковою умовою є зміна способу переміщення по залу. Зміна проходить тоді, коли дорослий припиняє читати (пауза 5 сек.), але шумові ефекти залишаються.

Помилки фіксуються і розбираються в кінці вправи.

Час на виконання даної вправи залежить від інтересу дітей, від фізичного їх навантаження, медичної групи.

Вправа № 7

Напрямок. Вправа направлена на розвиток здатності до розподілу і переключення уваги.

Умови. Діти (дитина), сидячи за партою, на дивані, на гімнастичній лавці, на підлозі і т.д., уважно слухають слова, які промовляє ведучий (дорослий, дитина).

Ведучий голосно і чітко з інтервалом 3-4 секунди називає слова, які означають вид діяльності спортсмена і тих, які до спорту не відносяться, наприклад: біатлоніст, шахтар, водій, волейболіст, тракторист, важкоатлет, хлібороб, сантехнік, велогонщик і т.д.

Діти (дитина), почувши назву спортсмена виконують завдання, наприклад: сидячи за партою, підняти руки вгору, потрусити кистями; руки за голову, сидячи

потягнутися вгору; руки перед собою, пальці прямі, в кулак або, сидячи на гімнастичній лавці, поплескати в долоні; потупати ногами об підлогу; одночасно поплескати і потупати.

Дітям (дитині), роблять установку на те, що завдання виконувати на рахунок «раз», «два», «три» (рахунок виконувати самостійно про себе) і слухати наступне слово.

Перед початком вправи дітей розміщують в будь-якій геометричній формі, наприклад: сидячи на гімнастичній лавці на відстані 1,5-2 метри – хлопчики з одного боку, дівчатка – з іншого (обличчям – спиною один до одного); також квадратом, по колу і т.д.

Примітка: вправу можна проводити в змагальному режимі. Дитина, допустивши помилку вибуває.

Залежно від підготовленості дітей та медичних груп вправа зі словами залишається тією ж, а завдання змінюється, наприклад: діти імітують дії спортсменів. Інтервал між словами збільшується (5-10 секунд).

Тест «Зроби фігуру»

Напрямок. Тест призначений для визначення швидкості розподілу і переключення уваги.

Матеріали. Батьки, педагоги, готують бланк з різними елементами фігур і цілими фігурами – еталонами.

Спосіб виготовлення: сфотографувати або намалювати спортивний інвентар, предмети природного походження та побуту (зробити в двох примірниках).

Перший примірник – цілі фігури (еталони). Другий примірник цілих фігур – для заготівлі елементів фігур, невеликі частини видаляються зафарбовуванням, обрізаються ножицями і наклеюються на чистий аркуш паперу.

Інструкція для дорослого.

Для успішного проведення тестування потрібна спокійна ділова обстановка. Під час тестування підказки і присутність сторонніх заборонені.

Місце проведення узгоджується з досліджуваною дитиною.

Все необхідне приладдя підготовлюється заздалегідь, щоб не відволікатися.

Інструкція для дитини.

Варіанти тесту (полегшений варіант).

1. Перед тобою на столі лежить бланк з елементами фігур і бланк з цілими фігурами, олівець, гумка.

Подивись уважно на елементи фігур і порівняй їх з цілими фігурами спортінвентарю. Дай знати, якщо ти знайшов між ними подібність.

За моїм сигналом ти повинен якнайшвидше домалювати відсутню частину фігури.

Оцінюється число правильно доповнених фігур (спортінвентарю) і швидкість виконання всього завдання.

Примітка: чим більше буде зображень спортінвентарю, тим краще.

Перед початком тестування уточнюється у дитини, які він знає предмети спортінвентарю – це дає можливість отримати більш якісну оцінку.

2. Перед тобою знаходяться фотографії (малюнки) цілих фігур і елементи фігур, вони різні за змістом. Одні фігури відносяться до фізкультурно-спортивного інвентарю, інші – до предметів природного походження та побуту.

За сигналом ти повинен якнайшвидше олівцем домалювати відсутні частини фігур фізкультурно-спортивного походження.

Оцінюється так, як і в першому варіанті.

Примітка: якщо дитина відмовляється брати участь в тестуванні, ця діяльність переноситься на інший день, коли вона буде готова.

Готуючи малюнки для тестування, переважна частина предметів природного походження та побуту повинні бути пов'язані з тим, що ці предмети можна використовувати для занять і розваг фізкультурно-спортивного характеру.

Тестування можна проводити кожні два місяці. Результати тестування зберігаються і аналізуються.

Еталони і елементи фігур можна видозмінювати згідно з тематичним планом занять (спортивна форма, погодні умови, умови для занять, ігри, розваги і т.д.).

Вправа № 8

Напрямок. Вправа направлена на розвиток здатності до переключення уваги.

Умови. Батьки, педагог складає набір слів, які мають пряме відношення до підготовки до фізкультурно-спортивних занять в наступному порядку:

- пора року (літо, осінь, зима, весна);
- територія для занять (дивись схематичний план занять фізкультурно-спортивного спрямування в розділі організаційні моменти методики);
- час для занять;
- погодні умови для занять;
- форма одягу для занять фізкультурою і спортом (форма з видів спорту вибирається довільно);
- фізкультурно-спортивний інвентар;
- правила і культура поведінки під час заняття;
- правила дотримання безпеки життєдіяльності;
- виконання норм гігієни по закінченню занять.

Перебуваючи в різних умовах з дитиною (природа, побут, вулиця, в транспорті в якості пасажирів) пропонуйте йому виконати вправи на уважність, а саме: відповідати "ТАК" на ті слова, які можна віднести до числа з підготовки до фізкультурно-спортивних занять і норм дотримання правил, в тому числі безпеки життєдіяльності, культури поведінки, гігієни.

Дитині вказуйте на те, що ви підготували і ті слова, які не відносяться до даної теми (щоб її заплутати), на них вона відповідає "НІ".

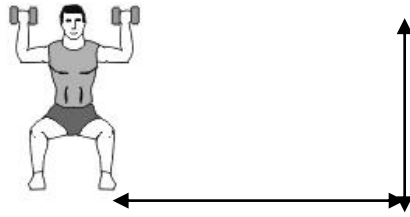
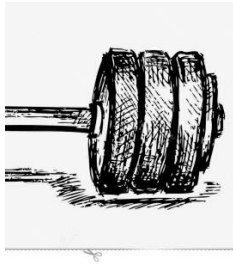
Примітка: завдання для дитини можна змінити, наприклад: дати установку на те, що вона хокеїст і збирається потренуватися.

Тест «Доміношки»

Напрямок. Тест призначений для визначення швидкості розподілу, переключення і стійкості уваги.

Матеріал. Батьки, педагог готує чорно-білі малюнки на тематику, пов'язану з фізкультурою і спортом, наприклад: фізкультурно-спортивний інвентар; виконання якоїсь дії спортсменом; спортмайданчики; спортсмен у форменому одязі і т.д.

Спосіб виготовлення: беремо невеликий аркуш паперу 5 см довжиною, 4 см шириною, малюємо малюнок по центру і рівномірно розрізаємо його по центру (2,5 см).

Кількість таких малюнків має становити не менше 18 шт.

Після цього готуємо картки за принципом доміно. На тверду поверхню паперу (картону) довжиною 5 см, шириною 4 см клеїмо два малюнки по половинці (половинка спортсмена гімнаста, половинка футбольного м'яча. Це означає, що наступна картка зліва направо буде половина футбольного м'яча і інша половина фігури, так само справа наліво – половина спортсмена гімнаста і наступна половина фігури).

Для того, щоб дитина розуміла де початок, а де кінець, робиться одна картка зліва – цілий малюнок, а з правої сторони – половинка фігури і навпаки, з правої сторони – цілий малюнок, а з лівої – половинка фігури.

Інструкція для дорослого. Для успішного проведення тестування потрібна спокійна ділова обстановка. Підказки заборонені.

Батьки, педагог повинен визначитися, який з варіантів тестування він буде проводити першим і через два-три дні другим.

1-й варіант (легший): перед початком тестування дитині пропонується первинна картка (цілий малюнок і половинка), що означає виконання завдання в односторонньому порядку.

2-й варіант: дитині пропонується картка з двома половинками фігур, що означає виконання завдання в двосторонньому порядку.

Перед початком тестування картки змішуються і розкладаються на письмовому столі (на парті).

Інструкція для дитини. Перед тобою на столі лежать картки, на яких зображені елементи (половинки) фігур.

За моїм сигналом «Можна!» ти повинен якнайшвидше з'єднати картки так, щоб вони мали цільні малюнки. Оцінюється швидкість виконання завдання і число правильно доповнених фігур.

Примітка: якщо дитина відмовляється брати участь у тестуванні, тест переноситься на інший день, коли вона буде готова.

Тестування можна проводити через кожні 2 місяці. Отримані результати зберігаються і аналізуються.

При проведенні подальших тестів картки видозмінюються.

Завдання на розвиток стійкості уваги і перевірку знань

Завдання. Подивися на цю картинку. На цій картинці ми розмістили малюнки різні за їх змістом. Розкажи і покажи, що ти бачиш.

Питання на перевірку спостережливості:

- Що ще, крім спортсменів, було намальовано?
- Які предмети не відносяться до занять спортом?
- Спортсмени яких видів спорту намальовані?
- За якими ознаками ти визначив, до якого виду спорту належить той чи інший спортсмен?

Примітка: необхідно звернути увагу на тривалість і характер розглядання дитиною цього малюнка:

- відволікалася чи ні;
- чи перепитувала завдання;
- чи допомагала собі словами.

Якщо дитина розглядала малюнки більше 3-5 хв. не відволікаючись, то це говорить про хорошу стійкість її уваги.

Тематику можна змінювати, питання додавати.

Дорослий підбирає малюнки (фото) кольорові, невеликого формату з чітким зображенням і наклеює на великий аркуш паперу (розкладає на письмовому столі).

Завдання «Дорога»

Завдання на розвиток обсягу уваги, спостережливості і пам'яті.

Перед тим, як пропонувати дитині завдання, слід пам'ятати, що ворогом ефективної уваги є :

- незнання еталонів (зразків, орієнтирів, правил виконання тієї, або іншої дії);

- стомлення (сенсорне – найчастіше слухове і зорове, інтелектуальне – розумове, моторно-рухове);
- монотонність (одноманітна і нецікава діяльність);
- стреси (будь-які ситуації загрозливі, як біологічній цілісності організму, так і психологічному статусу людини);
- сильні емоції (руйнують процеси зосередження свідомості);
- сильне бажання (як і сильні емоції, руйнують процес довільної уваги)

Умови. Батьки вибирають дорогу, по якій ходить щодня їхня дитина, наприклад: шлях прямування від будинку до дитячого навчального закладу. Спочатку дорога розбивається на ділянки: біля будинку; районний парк; пішохідна дорога; територія школи.

Дитині пропонують пограти в розвідника, наукового співробітника, в водія, який везе дітей в школу або на екскурсію і т.д. (враховувати інтерес дитини).

Правила гри (розвідник).

Дитина виступає в ролі розвідника; він отримує з центру наказ: на шляху прямування від штабу (будинок, в якому він живе) до центру управління штабами (навчальний заклад) вивчити обстановку в зоні підвищеної уваги (батько вказує ділянку території, дотримуючись при цьому послідовності, наприклад:

- 1 день – біля будинку;
- 2 день – біля будинку і районний парк;
- 3 день – біля будинку, районний парк і пішохідна дорога;
- 4 день – увесь шлях; дитина передає всю важливу інформацію своєму помічникові, який знаходиться поруч.

Дорослий, дотримуючись секретності (не вмішується в роль розвідника), приймає (без обговорень) всю інформацію (від побаченого, почутого та інше) від розвідника, проявляючи при цьому жвавий інтерес, дивується і т.д. Перед початком гри дорослий акцентує увагу дитини на те, що успіх операції багато в чому буде залежати, навіть, від будь-якої дрібниці побаченого і почутого, тому, чим більше він збере інформації, тим краще. На зворотному шляху гра продовжується (збереження інтересу дитини до гри багато в чому буде залежати від створюваних умов і артистичності дорослого).

Не доходячи до зони підвищеної уваги, наприклад, біля будинку, помічник говорить про те, що він забув всю інформацію, яку раніше отримав і просить нагадати йому.

По приходу на досліджувану ділянку території, помічник пропонує розвіднику згадати все те, що було до цього і порівняти з тим, що є. Розвідник, виявивши якісь зміни, негайно повинен повідомити помічника (змінами вважаються відсутність припаркованих вранці машин, прибрано сміття, виконуються ремонтні роботи і т.д.).

Примітка: умови гри можуть видозмінюватися. Враховуються індивідуальні особливості і стать дитини.

Тест «Плутанина»

Спрямування. Тест використовується для діагностики сталої уваги.

Матеріал. Секундомір, або годинник із секундною стрілкою. Тестове завдання, зображене на малюнку.

Інструкція для дорослого.

Покажіть дитині тестове завдання (форму, пробний тест) і прочитайте інструкцію. Перевірте, чи зрозуміла дитина зміст завдання. Для цього попросіть малюка повторити, як він буде виконувати його. Якщо малюк погано зрозумів інструкцію, слід повторити ще раз. Якщо і цього разу виникнуть ускладнення, намалюйте на окремому аркуші аналогічний приклад з 3-4 лініями й потренуйтеся на ньому. Як тільки ви будете впевнені, що малюк зрозумів інструкцію, дайте команду «Починай!» і зафіксуйте час початку роботи.

На виконання завдання регламент не встановлюється (час не зупиняється, поки дитина працює).

Під час виконання завдання фіксуйте відповіді, щоб потім порівняти їх з правильними.

Дитина не повинна проводити по лініях пальцем або олівцем. Це значно полегшує завдання, а отже – спотворює діагностичний результат.

При повторному тестуванні, яке бажано проводити не раніше, ніж через місяць-два, можна використовувати ту ж форму, змінивши лише напрямок прослідковування лінії. Не з початку, а навпаки.

Інструкція для дитини. Прослідкуй очима кожну лінію від її початку до кінця. Скажи, від якого малюнка або цифри лінія починається і біля якого малюнка або цифри закінчується. Я буду визначати за допомогою годинника, як швидко ти зможеш виконати це завдання. Тому, намагайся прослідкувати лінії якнайшвидше. Не забувай, що не можна проводити по лініях пальцем або олівцем! Виконувати завдання ти почнеш лише після моїх слів «Починай!».

Протокол №1

Дата _____

1	2	3	4	5	6	7	8	9	1
									0

Оцінювання результатів:

- 1) кількість правильних відповідей;
- 2) час виконання.

Пробний тест.

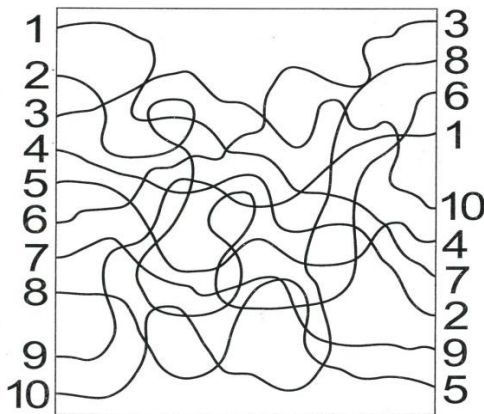

Рис.1

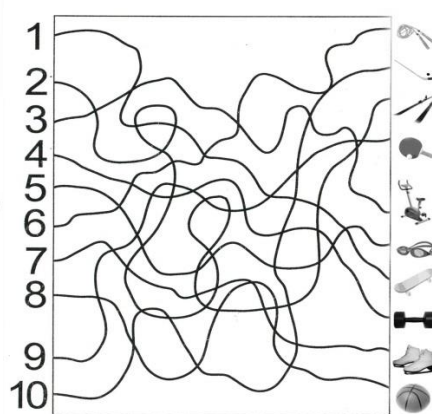

Рис.2

Показники для реєстрації.

Висока стійка увага – рівномірний темп виконання до 15 секунд на кожну лінію, відсутність помилок (час – 2 хв. 30 сек. та менше).

Середня стійкість – без помилок, час у межах 2 хв. 30 сек. – 3 хв. (чи 1-2 помилки, але швидкий темп).

Низька стійкість – 3 і більше помилок за той самий час.

Гра «Хто кращий з кращих»

Напрямок. Гра спрямована на розвиток уваги і пам'яті.

Умови. Діти шикуються в одну шеренгу з інтервалом один від одного.

Батьки (педагог) пояснюють дітям, що вправа буде проводитись 3-5 разів, але завдання будуть відрізнятися одне від одного. Дорослий робить установку на те, що завдання пояснюється один раз і повторюватися не буде.

1 варіант. За сигналом вам потрібно виконати наступне завдання: 3 стрибки вперед на правій нозі, 3 стрибки на лівій, 3 стрибки на двох ногах, повертатися назад кроком.

По закінченню завдання умовно вказуємо на те, яку оцінку дитина змогла би отримати в школі і просимо її запам'ятати.

2 варіант. За сигналом вам потрібно виконати наступне завдання: 3 стрибки вперед на правій нозі, зупинитись і 5разів поплескати в долоні; 3 стрибки на лівій нозі, зупинитися і 5 разів ніжками потупати; 3 стрибки на двох ногах і 5 разів присісти; повертатися назад повільним бігом.

По закінченню завдання запитуємо, яка в тебе перед цим була оцінка та умовно виставляємо наступну. Просимо дитину запам'ятати першу і другу оцінку.

3 варіант. За сигналом ви пересуваєтеся вперед гусячим кроком. Після перших 3 кроків зупиняєтеся і називаєте те, що в першу чергу потрапляє на очі, коли ви прокидаєтеся вранці вдома. Робите ще 3 кроки і називаєте перші два слова, які ви найчастіше чуєте вранці. Ще 3 кроки і називаєте те, що найчастіше трапляється на шляху, коли ви йдете до школи (в дитсадок).

Після того, як ви зробили кроки вперед, робите кроки назад (спиною до вихідної точки, звідки почали). Після перших 3 кроків зупиняєтеся і називаєте те, що найбільше вам подобається в школі (дитсадку). Робите ще 3 кроки і називаєте свій звичайний настрій, коли повертаєтеся додому зі школи або дитячого садка. Ще 3 кроки – і піднімаєтеся у основну стійку.

По закінченню завдання запитуємо у дитини, чи пам'ятає вона свої перші дві оцінки, якщо ні, то ми їй нагадуємо і ставимо наступну та просимо запам'ятати.

4 варіант. Батько, педагог вказує на спортивний інвентар, який розкладений по місцях занять у спортивному залі (гімнастична драбина, набивний м'яч вагою 1 кг, гімнастична лавка, скакалка, м'яч, гімнастична палиця, і т.д.) на спортивному майданчику, в побуті. І встановлює для кожної дитини черговість (перехід від одного спортивному інвентарю до іншого) або послідовність, як за круговою системою тренування. Після чого пояснює про те, що перехід здійснюється тільки по команді, а вправи з використанням спортивному інвентарю виконуються тільки з числа раніше вивчених.

При відсутності знань дитина не чіпає спортивному інвентар, замінює будь-якою вправою без предмета.

По закінченню завдання допущені помилки виправляються. Виставляється умовна оцінка, після чого уточнюємо у дитини, які оцінки нею раніше були отримані.

5 варіант. Діти за бажанням стають попарно і шикуються по одній лінії. По сигналу виконують наступне завдання: беруться за руки стоячи обличчям один до одного і виконують 10 стрибків приставними кроками (правим-лівим боком); присідають 5 разів; кружляють 3 рази в праву сторону, 3 – в ліву; повертаються один до одного впритул спиною – стійка: ноги нарізно, ступні на відстані кроку, беруться під лікті і роблять глибокі присідання на всій ступні, опираючись спинами, після цього повертаються у вихідне положення, зберігаючи рівновагу (3 рази); беруться за руки стоячи обличчям один до одного і виконують стрибки приставними кроками (правим-лівим боком) на вихідну позицію.

По закінченню завдання допущені помилки виправляються, виставляється умовна оцінка, після чого уточнюємо у дитини, чи пам'ятає вона свої оцінки, які раніше нею були отримані.

Примітка: перед початком виконання вправ проводиться розминка.

Вправу можна підібрати індивідуального, парного і групового характеру.

Умовна оцінка виставляється за якість виконання, а не за швидкість, на що і акцентується увага дітей.

Пам'ятайте, що мобілізація уваги дітей пов'язана і з особливостями мови вчителя, її чіткістю, виразністю, темпом і т.д.

Важливе вмiле використання iнтонaцiйних засобiв мовлення (психологiчно виправданi паузи, правильно розставленi фразовi наголоси i т.д.).

Дiти, як правило, при груповому виконаннi часто користуються пiдказкою (дивляться на iнших), їм вказується на те, щоб вони робили самi, так як при правильному виконаннi завдання можна перейти через пiдказки на неправильну дiю.

По ходу вправ вiдмiчаємо кращих виконавцiв.

Розвиток пам'яті

Пам'ять – це збереження індивідом наслідків його взаємодії зі світом, що дає можливість відтворювати й використовувати ці наслідки у наступній діяльності, переробляти їх та об'єднувати у системи.

Пам'ять як психофізичний процес це:

- запам'ятовування (сприйняття інформації);
- збереження (зафарбовування у мозку);
- відтворення (знаходження потрібної інформації у потрібний час).

Так повинно бути. Але ж ми часто скаржимося на пам'ять, коли не спроможні щось згадати, і на побутову забудькуватість (що купити, де лежить або поклав, де потрібно бути та у який час); хтось не може запам'ятовувати цифрову інформацію; комусь важко утримувати в пам'яті імена та прізвища людей, тощо.

Людина без пам'яті не була б людиною. Пам'ять багатоліка, для виділення різних видів пам'яті необхідно враховувати особливості самої діяльності, в якій здійснюються процеси запам'ятовування і відтворення.

При цьому окремі види пам'яті розподіляються відповідно за трьома основними критеріями:

- 1) за характером психічної активності, що переважає в діяльності, пам'ять буває рухова, емоційна, образна і словесно-логічна;
- 2) за характером мети діяльності – мимовільна і довільна;
- 3) за тривалістю закріплення і збереження матеріалу (у зв'язку з його роллю і місцем у діяльності) – короткочасна, довготривала та оперативна.

У різних видах діяльності можуть переважати різні види психічної активності: моторна, емоційна, сенсорна, інтелектуальна. Кожен з цих видів активності виражається у відповідних діях і їх продуктах: у рухах, почуттях, образах, думках. Обслуговуючі їх специфічні види пам'яті отримали в психології відповідні назви: рухової, емоційної, образної та словесно-логічної пам'яті.

Рухова пам'ять – це запам'ятовування, збереження і відтворення різних рухів та їх систем (ознакою хорошою рухової пам'яті є фізична спритність людини, вправність у праці – «золоті руки»).

Емоційна пам'ять – це пам'ять на почуття. Емоції завжди сигналізують про те, як задовольняються наші потреби та інтереси, як здійснюються наші відносини з навколишнім світом (пережиті позитивні почуття спонукають до дії, негативні утримують). Емоційна пам'ять може бути сильнішою інших видів пам'яті.

Образна пам'ять – це пам'ять на уявлення, на картини природи і життя, а також на звуки, запахи, смаки. Вона буває зорова, слухова, дотикова, нюхова, смакова.

Змістом словесно-логічної пам'яті є наші думки (думки не існують без мови). Спираючись на розвиток інших видів пам'яті, словесно-логічна пам'ять стає провідною по відношенню до них, і від її розвитку залежить розвиток всіх інших видів пам'яті. Словесно-логічній пам'яті належить провідна роль у засвоєнні знань учнями в процесі навчання.

Запам'ятовування і відтворення, в якому відсутня спеціальна мета щось запам'ятати чи пригадати, називається мимовільною пам'яттю. У тих випадках, коли ми ставимо таку мету, то це говорять про довільну пам'ять. Основу пам'яті становить генетично обумовлена здатність закарбувати інформацію, іншими словами природною пластичністю нервово-мозкової тканини.

У дошкільному віці проявляються в найбільшому ступені можливості природної пам'яті (безпосередня, короткочасна, мимовільна). Існує й таке поняття, як культурна пам'ять (опосередкована, довготривала, довільна). Чим сильніша природна пам'ять і більш розвинена культурна, тим більше, міцніше, точніше, швидше і надійніше запам'ятовує людина. Перераховані види пам'яті можуть бути провідними, основними, головними, це залежить від того, яким чином людина запам'ятовує інформацію, з опорою на природу або культурну пам'ять.

Нашу пам'ять можна порівняти з домівкою, де фундамент складає природна пам'ять, а всі інші конструкції – культурна. Виходить, що кожен може бути і архітектором і будівельником своєї пам'яті, але для цього потрібно знати як використовувати вправи і техніку тренування пам'яті (тренування мозку).

Прийоми запам'ятовування повинні бути різноманітні. Потрібно завжди пам'ятати, що майже будь-який матеріал можна розділити на частини, групи. В

цьому випадку навантаження на пам'ять зменшується. Коли ми виконуємо будь яку складну дію, наприклад рухову або арифметичну, то здійснюємо її по частинах, шматках.

При цьому ми утримуємо «в умі» деякі проміжні результати до тих пір, поки маємо з ними справу. У міру просування до кінцевого результату конкретний «відпрацьований» матеріал може забуватися. Шматки матеріалу, якими оперує людина, можуть бути різними. Об'єм цих шматків, так званих оперативних одиниць пам'яті, істотно впливає на успішність виконання тієї чи іншої діяльності. В оперативній пам'яті утворюється «робоча суміш» з матеріалів, що надходять як з короткочасної, так і з довготривалої пам'яті.

Різні види пам'яті, виділені з одного і того ж критерію, теж виявляються взаємопов'язаними. Так, рухова, образна, словесно-логічна пам'ять не можуть існувати ізольовано один від одного вже тому, що між собою пов'язані насамперед відповідні сторони предметів і явищ зовнішнього світу, а отже і форми їх відображення.

Психіка людини так влаштована, що будь-яка нова інформація поза нашою волею витрачає стару, вже відому. Ці процеси, притаманні абсолютно всім людям, називають асоціаціями. Для того, щоб використовувати цю здатність для запам'ятовування, досить поставити дитині питання: що нагадує тобі це слово? цей предмет? цей малюнок? – це дозволить зв'язати відоме з невідомим, що в свою чергу дасть можливість швидше знайти в пам'яті необхідне для збагачення досвіду індивіда новими знаннями і формами поведінки.

Слід розуміти, що одні й ті ж зовнішні умови діяльності не призводять до абсолютно однакових результатів запам'ятовування у різних людей, так як ці умови завжди переломлюються через минулий досвід людини, її індивідуальні особливості.

Запам'ятовування того чи іншого матеріалу визначається мотивами, цілями і способами діяльності особистості. Емоції і стійкий інтерес до матеріалу – перша, найголовніша умова міцного запам'ятовування.

Відомо, що ми мимоволі запам'ятовуємо повно і міцно, іноді на все життя те, що має для нас особливо важливе життєве значення, що викликає у нас в

пізнавальних і практичних діях інтерес. У довільному запам'ятовуванні велику роль відіграють мотиви, які спонукають запам'ятовувати.

Один з важливих засобів запам'ятовування – відтворення. Важливо, щоб відтворення не підмінялось впізнаванням. Дізнатися легше, ніж пригадати. Але тільки покладанням відтворення, пригадування створює необхідну впевненість у знаннях. Для того, щоб при відтворенні уникнути помилок, можна користуватися прийомом аналогії, коли встановлюється подібність, подоба в певних відносинах предметів, явищ в цілому різних.

Навчальний матеріал, що вимагає за своїм об'ємом багаторазових повторень, може запам'ятатися трьома способами: або по частинах – частковий спосіб, або весь відразу – цілісний спосіб, або весь і по частинах – комбінований спосіб. Педагог, батьки повинні завжди турбуватися про те, щоб шляхом повторень досягти більш міцного закріплення знань у дитини.

Однак, повторення продуктивне лише тоді, коли воно усвідомлене, осмислене і активне, в іншому випадку воно веде до механічного запам'ятовування. Тому найкращий вид повторення – це включення засвоєного матеріалу в подальшу діяльність. Досвід експериментального навчання показав, що коли програмний матеріал організований у спеціальну сувору систему завдань (так, щоб кожний попередній щабель був необхідний для засвоєння наступного), то у відповідній діяльності вихованця, учня істотний матеріал з необхідністю повторюється кожного разу на новому рівні і в нових зв'язках.

У навчанні необхідно орієнтуватися не тільки на довільне, але й на мимовільне запам'ятовування.

В умовах однакових способів роботи з матеріалами (наприклад, класифікації об'єктів) мимовільне запам'ятовування залишається більш продуктивним у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Мимовільне запам'ятовування сягає максимальної продуктивності при виконанні вихованцями пізнавального завдання, коли матеріал вимагає активного розуміння.

Знання, засвоєні дітьми в минулому, при відтворенні зв'язуються з новими знаннями, по-новому упорядковуються, глибше усвідомлюються. Великий вплив на акт відтворення має впевненість у можливості пригадати.

Історія життя кожної людини пов'язана із суспільним життям. Події суспільного життя і служать людині опорними пунктами для локалізації в часі її спогадів. Спогад – це відтворення образів нашого минулого, локалізованих у часі і просторі. Зміст наших спогадів не залишається незмінним. Він динамічний, оскільки пов'язаний зі складною розумовою діяльністю, необхідною для усвідомлення змісту відтворюваних подій, їх послідовності, причинного зв'язку між ними.

Оскільки спогади так чи інакше стосуються особистого життя людини, вони завжди супроводжуються цілим рядом емоцій.

Згадайте, які моменти вашого життя (з дитинства) ви пам'ятаєте добре, які знання закарбувались у вашій пам'яті на все життя. Аналізуючи, зробіть висновок: ті, що вас найбільше вразили, закарбувалися міцно й надовго. А ті, що вчора спричинились, вже забули? Пам'ятаю, де написано, як написано (наочно-образний тип пам'яті), але що написано – не пам'ятаю. Чому так відбувається? Тому, що легко згадується не самий матеріал, а відтворюється образ, або асоціація (ніби на внутрішньому екрані пам'яті) на подію, враження, ви ніби «зчитуєте» інформацію з того, що уявляєте. Особливості пам'яті визначаються умовами її виховання і залежать в першу чергу від того, наскільки сформовані у кожної людини раціональні способи запам'ятовування.

Педагогу необхідно враховувати індивідуальні відмінності в пам'яті (швидкість, точність, міцність запам'ятовування і готовність до відтворення) учнів, вихованців. Одночасно він повинен розвивати у них всебічну пам'ять (і зорову і слухову, і рухову). Цього вимагає різноманітність самого навчального матеріалу: він створює максимально сприятливі умови для всебічного розвитку пам'яті учнів, вихованців.

У той же час слід пам'ятати, що індивідуальні відмінності в пам'яті проявляються також у тому, що в одних дітей більш продуктивно закріплюється образний матеріал (предмети, зображення, звуки, кольори і т.д.), в інших – словесний матеріал (поняття, думки, числа і т.д.), у третіх – руховий (швидкість, різкість, ритм, амплітуда і т.д.), у четвертих – не помічається явної переваги в запам'ятовуванні певного матеріалу.

Таким чином, можна сказати що вся пам'ять є складний, але єдиний і безперервний процес.

Життєві факти доводять, що переважання в запам'ятовуванні образів чи думок визначається в першу чергу умовами життя і діяльності людей.

Подумайте, чому викладач добре знає свій предмет, тому що:

- йому цікавий матеріал;
- він продовжує знаходити нове й нове, будуючи асоціації, порівняння з відомими фактами;
- йде постійне повторення – раз за разом, рік за роком, багато разів.

Тобто, для процесу засвоювання будь якого матеріалу важливі зацікавленість, асоціативне мислення та повторення.

Попередня діагностика особливостей пам'яті

ДИТИНИ

Перш ніж приступити до розвиваючих вправ, ігор, визначимо, хоча б приблизно, ефективність пам'яті дитини.

Слід пам'ятати, що складність диференціального аналізу даних може виникнути через можливі причини:

- недостатній об'єм пам'яті;
- проблеми із зором, слухом;
- низький рівень концентрації уваги;
- низька навчальна мотивація.

Перш ніж перейти до вивчення об'єму образної пам'яті, а також до визначення провідної модальності, необхідно виявити, до якого типу належить пам'ять дитини (візуальна або кінестетична модальність). Для цього потрібно провести бесіду з батьками і поспостерігати за поведінкою дитини на заняттях (уроках) і в позаурочний час. Основні ознаки різних типів модальності представлені в таблиці «Визначення провідної модальності за В.В. Авдєєвим».

№ п/п	Ознаки	Візуальна модальність	Аудиальна модальність	Кінестетична модальність
1	Жести	На рівні плечей	На рівні грудей	На рівні живота
2	Дихання	Верхнє (ключичне)	Середнє (міжреберне)	Нижнє (діафрагменне)
3	Голос	Високий	Середній	Низький
4	Напрямок очей в момент пригадування	Вгору	Перед собою	Вниз
5	Ключові слова	Дивитися, уявляти, бачити	Слухати, говорити	Відчувати

Завдання 1.

Перше пояснення: «Зараз я по черзі буду називати 10 вправ, після чого кожна з них ти мені покажеш». Вправу педагог підбирає з числа тих, які дитина знає. Слухати слід уважно.

Друге пояснення: «Коли я назву вправу, відразу ж покажи і запам'ятай її». Педагог вказує на те, що вихідне положення ніг і рук дитина вибирає самостійно (зняти зайве навантаження при запам'ятовуванні вправ), але це лише в тому випадку, якщо немає чіткої установки про прийняття вихідного положення. Вправу слід вимовляти не поспішаючи, в одному темпі. Після того, як ви голосно і чітко озвучили вправу, зробіть паузу для того, щоб дитина її виконала, при показі достатньо два повторення даної вправи.

Дитині розмовляти або задавати питання заборонено під час виконання всього завдання. Коли дитина виконує вправи, ставте в протокол знак « + » під цією вправою. Потім продовжте інструктування (другий етап): «Зараз я знову по черзі буду називати 10 вправ, кожна з них ти мені покажеш і запам'ятаєш її».

Знову ставте в протоколі « + » під тими вправами, які повторила дитина. Далі умови змінюються. Дитину просять повторити всі 10 вправ. Які йому до цього

називали в третій, четвертий і п'ятий раз. Ніяких додаткових інструкцій немає, просто говориться: «Покажи вправи (10 шт.) ще раз». Повторювати можна в будь-якому порядку, послідовність показу вправ ролі не грає.

Приблизний протокол:

Протокол _____

Дата _____

Спроба	Впр. №1	Впр. №2	Впр. №3	Впр. №4	Впр. №5	Впр. №6	Впр. №7	Впр. №8	Впр. №9	Впр. №10
1	+		+	+		+		+		+
2	+	+	+	+		+		+	+	+
3	+	+	+		+	+	+		+	+
4	+	+				+	+			+
5	+	+				+	+		+	+

Примітка: педагог записує вправи на картку.

Низький рівень – після третього показу вправ дитина запам'ятала дві з них, після п'яти повторень – 5.

Середній рівень – втретє – 3-4 вправи, п'ятий раз – до 7 вправ.

Хороший рівень – третій раз – 5-6 вправ, п'ятий – до 8 вправ.

Високий рівень – третій раз – 7-10 вправ, п'ятий – 9-10 вправ.

Завдання 2.

Перше пояснення: «Перед тобою зліва направо по-порядку лежать предмети фізкультурно-спортивної спрямованості (спортінвентар педагог підбирає з числа тих, які дитина знає). Зараз я по черзі буду підходити до предметів і покажу 10 вправ, по одній вправі з кожним предметом. Дивись уважно. Розмовляти заборонено під час виконання всього завдання. Коли закінчу показ 10-ти вправ, відразу ж повтори ті, які запам'ятав. Повторювати можна в будь-якому порядку, порядок ролі не грає. Зрозуміло?».

Вправи пропонуються не складні, із числа тих, які дитина раніше виконувала.

Вправи показуємо не поспішаючи, чітко. Коли дитина повторює вправи, ставте в протоколі знак « + » під цією вправою. Потім продовжуємо інструктування (другий етап).

Друге пояснення: «Зараз я знову покажу тобі ті ж самі вправи, і ти знову повториш їх – і ті, які вже були показані, і ті, що в перший раз були пропущені, всі разом, в будь-якому порядку».

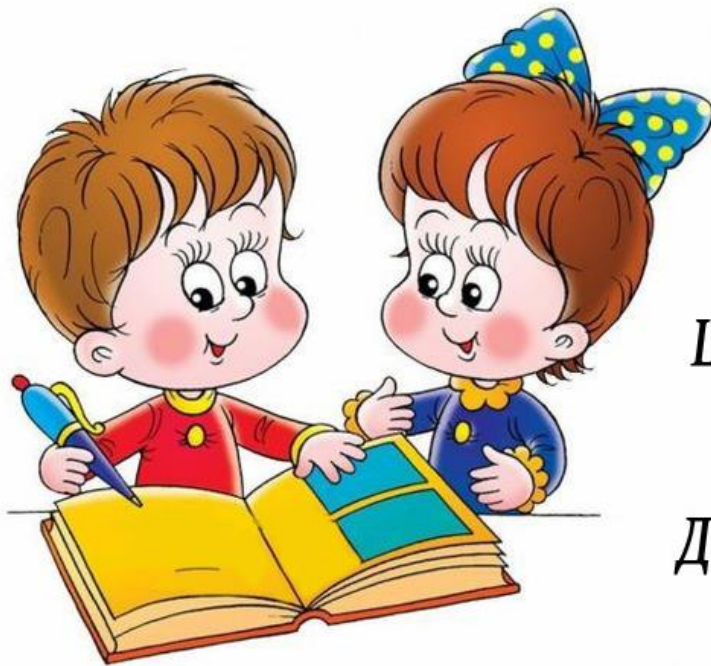
Знову ставимо « + » під тими вправами, які повторила дитина.

Далі дитину просять повторити вправи (без показу педагога) в 3-й, 4-й, 5-й раз. Ніяких додаткових інструкцій немає, просто говориться: «Покажи вправи ще раз».

Форма заповнення протоколу таж, що запропонована вище.

Оцінювання результатів: перший випадок більшою мірою відноситься до вивчення образної (слухової) пам'яті, а другий – до образної (зорової). Показники для реєстрації як і в першому, так і в другому завданні залишаються незмінні.

Педагог в процесі діагностики повинен звернути увагу на якість виконання дитиною вправ. Слабо виражені рухові вміння або розосередженість в координації руху потребують внести своєчасні корективи в навчально-виховний процес з метою усунення недоліків. Що стосується недостатнього рівня розвиненості пам'яті, то на щастя, зорову, як і всі інші види пам'яті, достатньо легко можна розвивати до прийняттого рівня (при відсутності негативних проявів спадкових форм, травм, патології).

ІГРИ, ЗАВДАННЯ, ВПРАВИ, ЩО РОЗВИВАЮТЬ ПАМ'ЯТЬ ДИТИНИ 6-ТИ РОКІВ

Гра «Знайомство»

Напрямок. Гра спрямована на запам'ятовування імен однокласників (однокурсників) і розвиток уваги.

Умови.

1 варіант.

Педагог стає з дітьми в коло і запускає м'яч по колу в ліву - праву сторону.

Учасник гри, прийнявши м'яч, повинен голосно і чітко вимовити своє ім'я, після чого передати м'яч іншому. Діти про себе повторюють та запам'ятовують імена, дивлячись на учасника з м'ячем.

Примітка: спочатку можна створити дві команди, команда дівчаток і команда хлопчиків.

2 варіант.

Педагог стає з дітьми в коло і запускає червоний і синій м'яч по колу в одному напрямку.

Дівчатка, прийнявши червоний м'яч, голосно озвучують своє ім'я, хлопчики, прийнявши синій м'яч, озвучують своє ім'я, червоний м'яч передають мовчки (дівчатка синій).

Примітка: 2 варіант ускладнюється тим, що учасники крім запам'ятовування імен, повинні сконцентрувати свою увагу на правильному виконанні завдання.

3 варіант.

У грі бере участь від одного до трьох м'ячів. Діти, перед тим, як кинути м'яч (педагог вказує учасникам, яким способом вони будуть виконувати кидки), називають чітко і голосно ім'я, кому кидають. Умови передачі м'яча, в залежності від підготовленості учасників, можна видозмінювати, наприклад: передача м'яча правою-лівою ногою з називанням імені; 1-й м'яч кидаємо знизу від колін («з-під спідниці»), 2-й м'яч від грудей і 3-й м'яч від голови, або із-за голови з озвучуванням імені; 1-й м'яч передаємо правою-лівою ногою, 2-й м'яч з ударом об підлогу і 3-й м'яч – кидок будь-яким способом з озвучуванням імені і т.д.

Примітка: тематичний план гри можна змінювати, наприклад: після передачі м'яча дитина вказує на те, що не можна без дозволу педагога робити на занятті – не можна бешкетувати, не можна штовхати дітей, не можна брати іграшки на заняття; або вказує на те, навіщо потрібна фізкультура, або слова ввічливості і т.д.

Гра «Знайомство» проводиться на початку навчального року, а потім видозмінюється.

Вправа 1

Напрямок. Вправа призначена для розвитку уваги і пам'яті.

Умови. Дітям пропонується наступне завдання; за командою «Можна!» ведучий (батьки, педагог) засікає 1-2 хвилини часу, для того, щоб діти могли запам'ятати і зберегти в пам'яті все те, що оточує їх. По закінченню часу діти в черговому порядку перераховують ті споруди, предмети і явища, які вони запам'ятали. Через 10-15 хв. діти по команді збираються разом, після чого їм пропонують закрити очі і в черговому порядку перерахувати ті предмети і явища, які кожен з них особисто називав до цього (у першу чергу вибирають дітей з числа слабо підготовлених).

Після того, як група (клас) залишила територію, на якій проводилися вправа, не раніше ніж за 30 хв., вправа повторюється (очі відкриті).

Для того, щоб відстежити момент відтворення і забування, необхідно повторити останній елемент вправи на наступний день, за умови, якщо діти не перебувають на тій території де проходили вправи.

Вправа 2

Напрямок. Вправа призначена для розвитку образної і рухової пам'яті.

Умови.

1 варіант. Педагог стає з дітьми в коло (хтось з батьків навпроти дитини) і проводить розминку з голови до ніг, діти за ним повторюють.

Дорослий в процесі розминки акцентує увагу дітей на тих групах м'язів, які розігрівають:

1. М'язи шиї;
2. М'язи плечей;
3. М'язи рук;
4. М'язи тулуба;
5. М'язи ніг.

Після 4-5 разів проведення розминок, дітям пропонують вправи виконувати з закритими очима, суворо по команді. Педагог (батьки) продовжує акцентувати увагу на групах м'язів.

На 7-8-й раз від початку першого заняття вибирають дитину з числа кращих і пропонують йому провести розминку, говорячи такі слова: розігріваємо м'язи шиї, вихідне положення, як у мене, роби як я; розігріваємо м'язи плечей, вихідне положення, як у мене, роби, як я і т.д. (стежити за послідовністю виконання вправ з голови до ніг і т.д.). Дитину заохочують, якщо вона в розминку включає свої вправи на ті чи інші групи м'язів.

Наступні розминки, проводять діти з числа бажаючих (дорослий допомагає).

У разі сором'язливості дітей педагог називає групу м'язів, а діти по черзі показують вправу. Дорослий допомагає дитині, яка розгубилась, або не знає, що показати.

2 варіант. Те ж, що і в першому, але акцент уваги робиться на м'язи і суглоби:

1. М'язи шиї – шийні хребці;
2. М'язи плечей – плечові суглоби;
3. М'язи рук – ліктьові, кистьові суглоби, фаланги пальців;
4. М'язи тулуба – хребетний «стовп»;

5. М'язи ніг – тазостегнові, колінні, гомілковостопні суглоби.

Примітка: розминку можна провести по групах – дівчатка окремо від хлопчиків, 3-4 групи одночасно. Якщо ведучий в процесі розминки забув, як називається м'яз, або суглоб, діти допомагають.

Крім розташування м'язів і суглобів, дітям у процесі відновлювальних заходів вказують на розташування життєво важливих для людини органів.

Вправа 3

Напрямок. Вправа призначена для оцінки знань, розвитку уваги, рухової та образної (зорової) пам'яті.

Умови. Батьки, педагог готує малюнки (фотографії) на яких зображено:

- а) предмети, призначені для фізкультурних занять (уроків);
- б) спортивний інвентар для занять, ігор та виступів на змаганнях;
- в) предмети для використання (тому числі предмети побуту, природного походження) в естафетах, іграх, розвагах.

Малюнки закріплюються на стіні в змішаному порядку на різній висоті, недалеко один від одного.

Завдання 1. Кидки по мішені (предмети призначені для фізкультурних занять, уроків) правою або лівою рукою з вибором дистанції. Перед тим, як дитина кине маленький м'яч (саморобний м'ячик зроблений з носка і вати) в мішень, вона повинна вибрати дистанцію, після чого назвати мішень і виконати правою та лівою рукою кидок. На виконання завдання надається 3-5 хв.

Дитині вказується на те, що повторення кидка в одну і ту ж мішень допустимо лише тоді, коли вона виконала кидки по кожній мішені.

Педагог пояснює підбір дистанції, наприклад, дорослий кидає м'яч вище мішені, і вказує на те, що необхідно відійти (невірний розподіл сили кидка). Відійшовши назад, виконує кидок, м'яч не долітає (нижче мішені), дитині вказують на те, що треба підійти ближче (дитина окоміром встановлює дистанцію). Педагог так само демонструє техніку виконання кидка.

Завдання 2 і 3.

Умови: ті ж, що і в першому:

2) кидки по мішені спортивного інвентарю для занять, ігор та виступів на змаганнях;

3) кидки по предметам, які використовують в естафетах, іграх, розвагах (в т.ч. з використанням предметів побуту та природного походження).

Завдання 4.

Напрямок: змішаний тип завдання.

Педагог називає малюнок у довільному порядку (за принципом змішаної тематики), а дитина, відшукавши його, вибирає дистанцію, називає предмет і якщо знає, озвучує до якого виду діяльності можна його віднести (деякі предмети можуть використовуватися в різних сферах діяльності, на що потрібно вказати дитині, наприклад: скакалка на фізкультурних заняттях, в художній гімнастиці і при проведенні естафет, ігор, розваг), після чого виконує кидки в мішень правою або лівою рукою. Регламент встановлюється довільно.

Примітка: серію малюнків (фотографій) можна скласти на різні тематики:

1) Режим дня:

- підйом;
- туалет;
- ванна;
- зарядка;
- душ;
- сніданок;
- одягання;
- дорога до школи;
- урок в класі;
- перерва;
- кінець навчального дня;
- дорога додому;
- умивання;
- обід;
- відпочинок;
- виконання домашніх завдань;

- вихід на прогулянку або заняття фізкультурно-спортивної спрямованості;
- душ;
- повторення домашніх завдань;
- вечеря;
- перегляд телепередач;
- сон.

2) Одягни себе сам: для занять фізкультурою; для прогулянки; для ігор; для занять спортом (футбол) і т.д.

Для попадання в мішень можна використовувати м'які або полегшені м'ячі, тенісні ракетки і кульки, бадмінтонні ракетки і воланчики, нестандартні предмети. Чим різноманітніші способи (напівбоком, спиною і т.д.) і вихідне положення однієї (правої-лівої руки), двома руками сидячи, напівсидячи, стоячи, лежачи і т.д., тим більше у дитини буде інформації для рухової активності.

Тест «Повторялочка»

Напрямок. Тест призначений для діагностики рухової і образної пам'яті.

Матеріал.

1 варіант: іграшка – м'яч з полімерних матеріалів або полегшений м'яч.

2 варіант: футбольний м'яч.

1 варіант.

Інструкція для дорослого:

Перш ніж приступити до тестування дитини, педагог (батьки) демонструє серію вправ з м'ячем:

1. Підкинути м'яч над головою (акцент уваги ставиться на те, щоб дитина зорovo відстежила підйом і падіння м'яча) і зловити м'яч двома руками.

2. Підкинути м'яч над головою, поплескати в долоні і зловити м'яч двома руками.

3. Підкинути м'яч над головою, поплескати в долоні з озвучуванням кількості разів (ударів в долоні) і зловити м'яч двома руками.

4. Підкинути м'яч над головою (увага акцентується на тому, щоб дитина зорovo відстежила підйом, падіння, удар м'яча об підлогу і підйом м'яча після

удару об підлогу) і зловити м'яч двома руками після того, як він вдариться об підлогу і підніметься вгору.

5. Підкинути м'яч над головою, поплескати двома руками в долоні і зловити м'яч після того, як він вдариться об підлогу.

6. Підкинути м'яч над головою, поплескати в долоні з озвучуванням кількості разів (ударів в долоні) і зловити м'яч двома руками після того, як він вдариться об підлогу і підніметься вгору.

Інструкція для дитини.

Я покажу тобі шість вправ, подивися і запам'ятай. У тебе є хвилина часу підготуватися для того, щоб повторити все те, що я показав. Коли будеш готовий, дай знати. За командою «Можна!» ти почнеш показ. Тест припиняється за відсутністю показу вправ або одних і тих же повторень.

Протокол (для 1 і 2 варіанту).

Відзначаються всі вправи, дії, які відтворила дитина, наприклад:

Дата _____

П.І.Б. дитини	Впр. 1		Впр. 2		Впр. 3		Впр. 4		Впр. 5		Впр. 6		Загальна кількість виконаних повністю вправ	Кількість вправ, які не мали завершення
	Вправа виконана правильно	Вправа розпочата, але не мала завершення	Вправа виконана правильно	Вправа розпочата, але не мала завершення	Вправа виконана правильно	Вправа розпочата, але не мала завершення	Вправа виконана правильно	Вправа розпочата, але не мала завершення	Вправа виконана правильно	Вправа розпочата, але не мала завершення	Вправа виконана правильно	Вправа розпочата, але не мала завершення		

Примітка: у графі «Вправа № ____» ліва колонка призначена для реєстрації правильно відтворених вправ – ставимо знак «+»; в правій колонці фіксуємо

кількість початих вправ, які не мали завершення (розцінюються, як спроба) ставимо знак « + ». За відсутністю результату ставимо знак « - ».

Оцінювання результатів.

Показники для реєстрації рухової пам'яті: кількість правильно відтворених вправ (незалежно від їх послідовності).

За кожен правильно відтворену вправу нараховується 1 бал. Максимальний результат – 6 балів.

Високий рівень – 5-6 балів.

Середній рівень – 3-4 бали.

Низький рівень – 1-2 бали.

Показники для реєстрації образної пам'яті: кількість початих вправ, які не мали завершення і правильно відтворених вправ (незалежно від їх послідовності).

За кожне часткове або правильне відтворення вправ нараховується 1 бал. Максимальний результат – 6 балів.

Високий рівень – 6 балів.

Середній рівень – 3-5 балів.

Низький рівень – 2 бали.

Зона ризику – 0-1 бал.

Примітка: тест проводять на початку, в середині і в кінці навчального року (вправи в середині і в кінці навчального року видозмінюються).

При зміні умов тестування можна перейти від вивчення короткочасної пам'яті до довгострокової.

2 варіант.

Інструкція для дорослого.

Дорослий демонструє серію вправ з м'ячем:

1. Ведення м'яча кроком вперед з подальшою передачею від лівої ноги до правої і навпаки – руки на пояс.
2. Теж саме – руки за спину.
3. Теж саме – руки за голову.
4. Теж саме – торкання (по черзі) долонею правої руки лівого плеча, долонею лівої руки правого плеча.

5. Теж саме – по черзі торкання кінчиком вказівного пальця правої (лівої) руки до центру підборіддя.

6. Теж саме – одночасно правою, лівою рукою долоньями закрити (відкрити) вуха (руки опускаються вниз).

Інструкція для дитини.

Я покажу тобі шість вправ, подивися і запам'ятай. У тебе є хвилина часу підготуватися для того, щоб повторити все те, що я показав. Коли будеш готовий – дай знати. За командою «Можна!» ти почнеш показ. Тест припиняється за відсутністю показу вправ або одних і тих же повторень.

Оцінювання результатів.

Оцінювання проводиться так само, як і в першому варіанті.

Примітка: тест проводять на початку, в середині і в кінці навчального року.

При наявності низького рівня правильно виконаних вправ і розкоординованості руху (якщо це не пов'язано зі спадковою формою, після травм, патологій), педагог зобов'язаний переглянути підхід до передачі знань і розвитку рухових умінь.

Чим більше у дитини буде розумної, життєво необхідної інформації, тим більше у неї буде діапазон її рухової активності.

Вправа 4

Напрямок. Вправа призначена для розвитку рухової і образної пам'яті.

Умови.

1 варіант. Педагог в спортивному залі (на спортмайданчику) по порядку розкладає фізкультурний інвентар, наприклад: скакалка, гантелі, гімнастична палиця, набивний м'яч, обруч, гімнастична лава і т.д.

Правила для учасника. Подивися уважно на фізкультурний інвентар, який лежить перед тобою і постарайся пригадати всі вправи, які ти раніше виконував. Коли згадаєш, дай знати. За моєю командою «Можна!» ти в черговому порядку підходиш до інвентарю і показуєш всі вправи, які знаєш і вмієш. Педагог фіксує кількість виконуваних вправ з кожним інвентарем (при показі досить 2-х повторень на 1 вправу).

По закінченню завдання дитині кажуть, щоб вона уважніше пригадала ще раз всі вправи, так як вона напевно могла щось випустити з уваги. Пригадавши вправи, дитина підходить до інвентарю і показує педагогу, педагог фіксує ті вправи, які доповнила дитина.

Після того, як дитина продемонструвала всі вправи, педагог по черзі підходить до фізкультурного інвентарю і показує додатково ряд вправ. Вихованець, учень уважно дивиться, запам'ятовує і по команді «Можна!» підходить до інвентарю і виконує ті вправи, які показав педагог.

Примітка: дану вправу можна проводити 1 раз на тиждень, фіксуючи дані для порівняльного аналізу.

2 варіант. Те ж, що і в першому, але діти виконують вправи в парах, попередньо обговоривши свої дії.

Педагог акцентує увагу на тому, що демонстрація вправ повинна проходити з числа тих вправ, які раніше ними виконувалися.

Результат фіксується для порівняння з наступними даними.

Після кожної вправи педагог вибирає з числа вихованців (учнів) напарника для демонстрації нових вправ.

3 варіант. Дитина розповідає суть гри і правила до неї. Педагог фіксує кількість правильно розказаних ігор, та ті ігри, де були допущені помилки (помилки виправляються). Вправа повторюється через 2-3 місяці, отримані дані порівнюються і підлягають аналізу.

Вправа 5

Напрямок. Вправа призначена для розвитку образної (зорової) пам'яті.

Умови. Батьки пропонують дитині визирнути у віконце і запам'ятати, скільки під вікном стоїть машин, якої вони форми (батьки не виправляють дитину при встановленні форми машин) і кольору, за умови, якщо машин не менше трьох і не більше п'яти. Від п'яти до дванадцяти машин вона запам'ятовує кількість і колір, при цьому може бути так, що десять машин і чотири кольори. Після того, як дитина назвала вам, те що запам'ятала, їй пропонують зайнятися своїми справами. Через 8 - 10 хвилин дитину просять пригадати все те, що вона

до цього запам'ятовувала. Відповідь дитини підлягає порівнянню (учасники вправи підходять до вікна).

Примітка: доповнення або відсутність деяких машин не впливає на правильне пригадування дитини. Якщо дитина невірно описала форму машини, її поправляють в кінці вправи при порівнянні відповіді. При необхідності вправи з машинами повторюють.

Умови запам'ятовування можна змінювати, наприклад: дитині пропонують запам'ятати розташування житлових і нежитлових будівель. При виїзді на природу, запам'ятати околицю з місця відпочинку (перед повторним відвідуванням дитина повинна пригадати околицю). На шляху прямування громадським або приватним транспортом дорослий акцентує увагу дитини на місцевість (гай, розвилка, поле, ставок тощо) та споруди (об'єкти) не більше 10-15 хвилин. Після чого змінює завдання, або припиняє вправи. На зворотному шляху, або при повторній поїздки, дитину просять назвати все те, що вона впізнає або пригадає.

Для підтримки активності дитини необхідно враховувати інтерес, бажання вправлятися, настрої і самопочуття. При відсутності вище викладеного вправи переносяться на інший день.

Вправа 6

Напрямок. Вправа призначена для розвитку образної (зорової) пам'яті.

Умови. Батьки (педагог) на невеликій ділянці спортивної зали (спортивному майданчику, в класі, в кімнаті, на вулиці і т.д.) розкладають предмети фізкультурно-спортивного напрямку, предмети побуту і природного походження, наприклад: предмети фізкультурно-спортивної направленості – скакалка, гантелі, гімнастична палка, обруч, м'яч набивний (футбольний, волейбольний, баскетбольний, гандбольний), штанга, гиря, тенісна ракетка, лижі, ключка і т.д. Предмети побуту – кухонна дошка, кухонна качалка для тіста, мотузка, коробка, відро, баклажки, скотч, газети, кульки, папір, олівці і т.д. Предмети природного походження – колода, прями гілки від куща(дерева); камінь; камінчики; пісок.

Примітка: вище сказане можна підготувати в вигляді карток або стендів.

Дорослий пропонує дітям (при використанні стендів, карток вказується місцевість) подивитися на предмет і пригадати ті предмети, які вони могли бачити:

- в спортивній залі;
- на спортивному майданчику;
- в класі;
- в домашніх умовах;
- на вулиці і т.д.

При груповій участі дітей обговорюються правила. Коли учасник відповідає, всі мовчать, але виконують такі дії:

- коли згодні – плескають;
- не згодні – тупотять (руки тримають довільно);
- не знайомі з предметом – долонями закривають очі.

Дорослий, в черговому порядку з числа бажаючих вибирає дитину і дає змогу відповісти. Пауза між назвою предмета 2-4 с. При відповіді наступної дитини не виключається повторення предметів. Помилки виправляються по ходу відповіді.

Тест «Сфотографуй»

Напрямок. Тест призначений для розвитку зорової пам'яті.

Матеріал: секундомір або годинник з секундною стрілкою, дві таблиці з малюнками.

Інструкція для дорослого. Спершу ви читаєте дитині інструкцію. І лише, коли малюк зрозуміє зміст гри, пропонуєте подивитися на таблицю 1 (таблиця 2 в цей час повинна бути закрита). Демонструйте її протягом 10-ти секунд. Завдання дитини – запам'ятати зображені на ній фігури. Потім закрити першу таблицю та показати другу. Малюк повинен впізнати серед зображених на ній фігур ті, що були на першій таблиці і відзначити ці фігури олівцем.

Повторення тестування проводити через 2-3 місяці. Для цього можна використати ту ж або іншу форму тесту. Результати фіксуються.

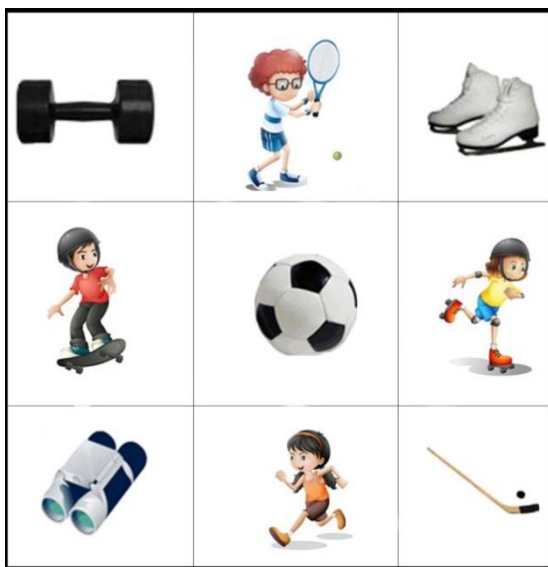
Інструкція для дитини. Зараз я покажу тобі на короткий час таблицю з різними фігурами. Будь дуже уважним (-ою) і намагайся їх запам'ятати. Потім я заберу цю таблицю та покажу іншу. На ній буде більше фігур, але серед них

будуть і ті, що ти запам'ятав (-ла). Потрібно лише їх знайти і показати мені. Якщо ти готовий (-ва) почати гру, скажи «Готовий (-ва)»!

Оцінювання результатів.

Показник для реєстрації: кількість правильно відтворених фігур. За кожну фігуру – 1 бал. Максимальний результат – балів.

Таблиця 1.

Таблиця 2.

Вправа 7

Напрямок. Вправа призначена для розвитку образної пам'яті.

Умови.

1 варіант. Батьки пропонують дитині перед тим, як зайти в дитячу кімнату, згадати всі предмети, речі і описати їх (запах, колір, форма, розмір і якості: м'який – твердий, гладкий – шорсткий і т.д.).

Після того, як дитина виконала завдання, вона заходить до кімнати і зіставляє відповіді з дійсністю. Допущені помилки виправляються.

При необхідності вправу повторюють через кожні 3-5 днів.

2 варіант. Те ж, що і в першому варіанті, але тільки дитині потрібно згадати лише те, де і як знаходяться (лежать) предмети, речі.

3 варіант. Батьки пропонують дитині зайти в дитячу кімнату (кухню, залу, сарай, гараж і т.д.) і запам'ятати лише те, де і як знаходяться (стоять, лежать)

предмети, речі, після чого вийти і почекати за дверима (в другій кімнаті), поки його не покличуть.

Батьки переставляють, міняють місцями, спотворюють вихідне положення речей і предметів, після чого кличуть дитину.

Дитина в словесній формі повинна вказати на ті зміни, які відбулися.

Примітка: дана вправа може повторюватися декілька разів, поки у дитини присутні позитивні емоції та інтерес. Дитина для різноманіття може бути в ролі дорослого.

4 варіант. Вправа направлена на відтворення (впізнавання) дитиною знайомих їй предметів та іграшок.

Батьки розкладають на дивані (підлозі, столі) іграшки та предмети не шкідливі для здоров'я дитини (вона не повинна їх бачити). Дитині зав'язують очі і підводять до місця розташування предметів, іграшок.

Дитина, після того, як візьме іграшку або предмет, повинна після впізнавання розповісти, що вона тримає в руках.

Примітка: ці вправи можна виконувати (в вигляді зміни умов) в групі, класі, наприклад: вихованці в кількості 6-10 чоловік сідають на гімнастичну лавку – один з учасників стає навпроти. Педагог засікає 30 секунд для того, щоб дитина змогла запам'ятати, в якій послідовності сидять однокласники. По закінченню 30 секунд дитина відвертається, діти міняються місцями. За командою, дитина повертається і розсаджує дітей так, як вони сиділи спочатку.

В класі учень запам'ятовує все те, що лежить на партах першого ряду, після чого відвертається. Учні міняють місцями предмети. За командою учень повертається і розкладає предмети на свої місця. Наступний робить теж саме, що і перший, але на другому ряді парт. Помилки виправляються після того, як дитина закінчила вправу. Діти заохочуються (марками, зірочками) за участь і точне пригадування.

Гра «Прилипалочка»

Напрямок. Вправа призначена для розвитку образної (зорової) пам'яті і орієнтацію в просторі.

Умови. Батьки, педагог, готують малюнки і фотокартки (кольорові), на яких зображено: ділянки природи; спортмайданчики; дитячі містечка; умови побуту (кімната, навчальний клас); пейзажі в різну пору року; природні явища (опади, замерзла водойма, ранок-день, вечір-ніч); предмети побуту, природного походження; фізкультурно-спортивний інвентар; геометричні фігури, букви, цифри і знаки; спортивна форма; спортсмен, виконуючий вправи або дії і т.д.

Малюнки закріплюються на стіні (в спортзалі, кімнаті відпочинку, на меблях) з урахуванням росту дітей і дотриманням норм застереження від травматизму.

Дорослий пояснює правила гри: ведучий (педагог, батьки, дитина) називає малюнок, а учасники гри повинні знайти його і закрити малюнок долонею.

Дітям вказують на те, щоб в процесі пошуку малюнка вони дотримувались правил безпеки, щоб уникнути зіткнень.

Примітка: дитина може використовувати і другу руку, якщо поруч знаходиться ще один малюнок.

Обов'язковою умовою є те, що, якщо дитина правильно знайде малюнок і «прилипне» до нього долонею, вона вже не може до кінця гри покинути місце «прилипання».

В залежності від кількості учасників, наприклад 30 чоловік, можливо в першому розіграші вийдуть з гри 3-5 гравців (на розсуд ведучого), гра продовжується до визначення 1,2,3 місць.

В тому випадку, коли відбувається «прилипання» 2-3 учасників на один малюнок ведучий устанавлює, чия рука перша торкнеться (або більша частина долоні) малюнка, той і «прилип».

У міру звикання, розташування малюнків змінюється. Малюнки підбираються згідно з тематичним планом занять з додаванням другорядних.

Гра «Заповни чашу знань»

Напрямок. Гра направлена на перевірку знань і розвиток образної пам'яті.

Умови. Батьки узгоджують спільно з педагогом тематичні питання по учбовій діяльності дитини, культури поведінки в умовах навчального закладу і занять (уроків) і т.д., роблячи акцент на слабких сторонах її діяльності.

Складені питання записуються на аркуші під номером.

Батьки разом з дитиною готують «чашу» знань у вигляді коробки (дитяче відерце або прозора кулька), яку в подальшому дитина буде заповнювати правильними відповідями, відповідаючи на запитання. «Крихти» знань готуються в вигляді тенісних м'ячиків або умовних камінчиків (папір зминають і стягують скотчем).

Дану гру можна проводити в квартирі, на дачі, на будь-якій безпечній території і місцевості, в групі (класі).

Розташувавшись зручно, батьки читають питання дитині, після чого кидають йому тенісний м'ячик або камінчик. Дитина після осмислених дій приймає рішення покласти «крихту» знань в чашу чи ні.

В залежності від прийнятого рішення батьки роблять помітку над питанням: знак «+» – вірно прийняте рішення, знак «-» – допущена помилка.

Примітка: по закінченню гри допущені помилки розбираються і виправляються. Гра повторюється через тиждень, допущені помилки як і в першому разі, так і в другому, і в наступних разях аналізуються.

Слід відзначити і той факт, що дитина може відповісти вірно, наприклад: чув, що діти на фізкультурі стрибають на скакалці, але ніколи її не бачив.

Тест «Запам'ятай слова»

Напрямок. Тест призначений для діагностики слухової вербальної пам'яті.

Матеріал: дванадцять слів, не пов'язаних одне з одним за змістом. Слова до тесту: земля, життя, батьки, сонце, день, літо, дорога, річка, м'яч, ігри, сміх, здоров'я.

Інструкція для дорослого. Слово слід вимовляти не поспішаючи, в одному темпі. Після того, як ви голосно та виразно прочитали слово, зробіть паузу на 2-3 секунди і лише після неї вимовляйте наступне слово. Зверніть увагу на те, як малюк слухає слова, чи намагається їх запам'ятати, як часто відволікається. Не варто відразу робити зауваження. Після проведення тесту результати можуть допомогти вам проаналізувати разом з дитиною, що перешкоджало, а що допомагало їй під час запам'ятовування слів.

Повторне тестування бажано проводити не раніше, ніж через 2-3 місяці.

Добираючи слова самостійно, потрібно стежити за тим, щоб вони були знайомі дітям та не були пов'язані за змістом.

Інструкція для дитини. Послухай уважно слова, які я прочитаю і спробуй їх запам'ятати. Після того, як я закінчу читати, ти назви слова, які запам'ятав (-ла).

Протокол.

Запишіть всі слова, які дитина відтворила, наприклад:

	Протокол № _____		Дата _____
	слова		відповідь дитини
1	земля		земля
2	життя		життя
3	батьки		сонце
4	сонце		ігри
5	день		батьки
6	літо		день
7	дорога		ніч
8	річка		літо
9	м'яч		м'яч
10	ігри		сміх
11	сміх		
12	здоров'я		

Оцінювання результатів.

Показники для реєстрації: кількість правильно відтворених слів (незалежно від їх послідовності). За кожне правильно відтворене слово нараховується 1 бал. Максимальний результат – 12 балів.

Високий рівень – 8-12 балів.

Середній рівень – 4-7 балів.

Низький рівень – 1-3 бали.

Примітка: для добре підготовленої дитини тест можна проводити за наступним сценарієм: дорослий готує 12 шт. легких м'ячиків і стає навпроти дитини. Коли називає слово, м'яч кидає, дитина м'яч відбиває, або ловить і кладе

в сторону. Після того, як були названі всі слова, дитина називає ті, які запам'ятала. Послідовність названих слів не має значення.

Якщо дитина раніше не виконувала вправу на розвиток пам'яті, то її результат, як правило буде порівнюватися до 1-3 балів і в міру тренуваності збільшуватися.

Вправа 8

Напрямок. Вправа призначена для розвитку сприйняття, емоційної і образної пам'яті.

Умови.

1 варіант. Педагог готує фізкультурно-спортивний інвентар і накриває, щоб діти не могли бачити його. Учасники гри розподіляються на команди (від 3 і більше команд) та шикуються в одну шеренгу (обличчям вперед за годинниковою стрілкою). Помічники, відібрані педагогом, стають в кінці шеренги.

Правила гри.

Педагог знаходиться (по центру гравців, що стоять в шерензі) біля корзини, в якій містяться предмети фізкультурно-спортивної направленості.

Команди: за командою «Закрити очі!» діти закривають очі і не відкривають до наступної команди «Відкрити очі!».

Завдання учасників команди – із закритими очима взяти предмет, який передав помічник, обмацати його (впізнати, пригадати) і передати наступному. Останній гравець передає предмет помічникові.

Помічники очі не заплющують, вони слідкують за тим, щоб очі у учасників команди були закриті, при порушенні правил повідомляють педагогу. Приймавши від останнього гравця предмет, помічники ховають його в корзину.

Примітка: педагог, після того, як подав команду «Закрити очі!» дає учасникам гри один з предметів. Кількість предметів за одну вправу від 3 до 5 шт.

Після того, коли всі предмети захищені, дітям нагадують, що очі повинні бути закритими. Педагог називає предмети, а учасники підіймають руку лише тоді, коли впізнали (пригадали) свій предмет.

Перемагає та команда, яка більше підняла рук при впізнаванні чи пригадуванні свого предмета та менш за все порушувала правила.

Після того, як діти відкриють очі, педагог і його помічники створюють позитивні емоції з найбільш яскравих моментів гри. Після цього гра продовжується, предмети для команди не повторюються до наступних занять, уроку.

Перед початком гри на наступному занятті, уроці пригадуються найбільш яскраві моменти з попередньої гри.

2 варіант. Такий же, що і перший, але до фізкультурно-спортивного інвентарю додаються предмети побуту. Вище згадану вправу можна виконувати в домашніх умовах, використовуючи предмети побуту, навчальні предмети (ручка, олівець, зошит, книжка і т.д.), а також іграшки дитини.

Вправа 9

Напрямок. Вправа призначена для розвитку образної і емоційної пам'яті.

Умови. Дітям пропонують в черговому порядку продемонструвати веселу пантоміму в образі фізкультурника або спортсмена, попередньо вказавши на окремі епізоди з життя, наприклад: спортсмен поспішає одягнутися; у спортсмена щось не виходить зробити; фізкультурнику щось, або хтось заважає і т.д. На показ дій відводиться не більше 15-20 секунд.

Дитина показує (може видавати звуки), останні вгадують в образі кого виступає їх однокласник (однокласник).

Обов'язковою умовою є те, що дорослий виступає першим в якості наочного зразка (наприклад, показати невдалу спробу при підніманні спортсменом штанги).

Створивши умови для позитивних емоцій, ми акцент ставимо на найбільш яскравих виступах, обговорюємо, заохочуємо, періодично на інших заняттях (уроках) разом з дітьми пригадуємо.

Примітка: діти, які соромляться брати участь у пантомімі, виступають в ролі тих, хто вгадує. Дитина, яка вийшла, але не змогла показати, стимулюється та заохочується. Вправу потрібно через деякий час повторювати, щоб поповнювати новими яскравими спогадами (згадувати потрібно від першого до останнього).

Вправа 10

Напрямок. Вправа призначена для перевірки спостережливості, знань і розвитку образної (зорової) пам'яті.

Умови. Батьки разом з дитиною переглядають спортивний канал по ТВ. По ходу перегляду акцентують увагу на місце проведення, умови, кількість учасників, форменний одяг, використаний інвентар, суть гри і правила гри. Також пояснюються обов'язки судді.

При повторному перегляді дитині пропонують згадати і розповісти про особливості даного виду спорту.

При наступному перегляді іншого виду спорту (наприклад: футбол, баскетбол), після його обговорення, встановлюється різниця і схожість.

Гра «Так чи не так»

Напрямок. Гра призначена для розвитку пам'яті і відтворення інформації, сприйнятої на слух.

Умови. Дітям зачитується невеличка розповідь. Надалі педагог, батьки будуть щось стверджувати на підставі змісту цієї розповіді, а діти відповідають так це, чи ні. (Можливо на знак згоди плескати в долоні, вставати або підіймати руки, тобто якимось показувати свою згоду, або незгоду зі словами ведучого).

Наприклад: штангіст.

Була весна. Ясно світило сонце. На арені манежу лежав поміст. На помості лежала штанга. На штанзі були закріплені два блини по 2,5 кг. Глядачі в очікуванні початку змагань.

Питання:

- Змагання проводилися весною. – Так.
- Ясно світило сонце. – Так.
- На арені манежу лежав килим. – Ні.
- На помості лежала штанга. – Так.
- На штанзі були закріплені два коржики. – Ні.
- Глядачі не хочуть очікувати початок змагань. – Ні.

Гра «Ланцюжок»

Напрямок. Гра призначена для розвитку рухової та образної (зорової), емоційної, словесно-логічної пам'яті.

Умови.

1 варіант. Ця гра трохи схожа на зіпсований телефон, але тут слова називаються голосно і виразно. Просто кожен гравець називає на одне слово більше. Перша дитина говорить одне слово, друга повторює перше слово і додає своє, третя дитина повторює перші два слова і додає своє і т.д.

Наприклад:

- 1 гравець – скакалка;
- 2 гравець – скакалка, обруч;
- 3 гравець – скакалка, обруч, ракетка;
- 4 гравець – скакалка, обруч, ракетка, м'яч.

Виграє та дитина, яка останньою зможе повторити весь ланцюжок слів.

Примітка: тематичний план складається таким чином, щоб він сприяв розширенню інформаційного поля в контексті фізкультурної освіти вихованців. Педагог створює всі умови для того, щоб підняти позитивний емоційний рівень дитини. Гра повинна приносити задоволення дитині в досягненні особистісного успіху, почуття впевненості, бажання перемогти.

Гру потрібно припиняти до того, як у дітей знизиться активність (діти, набивши оскомину грою, будуть бажати її продовження).

2 варіант. Діти стають в коло, зберігаючи дистанцію один від одного. Педагог пропонує пограти в імітацію дій або показ вправ.

Наприклад: імітація дій – перша дитина згадує образ мотогогонщика, озвучує його і на місці імітує дії, як він вправляється з рулем (руки перед собою, злегка погойдується і створює звуки, як при управлінні мотоциклом). Друга дитина повторює дії першої та додає своє (створює образ «робота», імітуючи дії), третя дитина повторює дії перших двох та додає своє (пригадує образ, озвучує «кидки камінчиків в воду», імітує дії).

Виграє та дитина, яка останньою зможе повторити весь ланцюг дій.

Примітка: дитина озвучує тільки свої дії, а інші імітує мовчки. Дітям вказують на те, що імітація дій проходить на місці. Педагог в процесі гри стимулює дітей, виправляє помилки і вносить корективи, пропозиції.

Гра може проходити за наступними правилами:

1. Стоячи в колі, дитина згадує образ, озвучує, імітує, а інші діти стоять на місці і запам'ятовують всі дії попередніх гравців, поки до них не дійде черга (помилкою не вважається, якщо дитина переплутала місцями показ дій).

2. Стоячи в колі, дитина мовчки повторює дії до того моменту, поки до неї не дійшов ланцюжок (помилкою не вважається, якщо дитина переплутала місцями чергу показу дій).

3. Стоячи в колі, діти виконують раніше вивчений комплекс вправ в тій послідовності, яку їм запропонував педагог. Один показав вправу і всі повторюють, за командою «Стоп, наступний!» показує друга дитина і так далі.

Виграє та дитина або діти, які повністю пройшли всі випробування вправ. Наприклад: в першому колі (в другому, третьому і т.д.) діти, які припустилися помилки вибувають, залишаються ті, які змогли повторити весь комплекс, вони і стають переможцями.

4. Діти розходяться по залу (майданчику, спортивному містечку і т.д.) та слухають уважно, яке слово промовить педагог.

Після того, як педагог назвав слово, наприклад: жук, краб, тарган, орел, робот, динозавр і т.д., діти входять в образ і імітують з озвучуванням або без нього ті слова, які назвав педагог (ведучий).

Вправа 11

Напрямок. Вправа призначена для розвитку спостережливості та здатності до осмисленого запам'ятовування.

Умови. Батьки вибирають дорогу, по якій кожен день ходить їхня дитина, наприклад:

1. Шлях прямування від дому до навчального закладу (дитячий садочок, школа і т.д.) спільно з дорослим.

2. Похід з батьками в магазин або на прогулянку в парк, на дитячий майданчик, в спортивне містечко і т.д. Після чого виготовляється серія фотокарток від пункту А (початкова точка шляху прямування) до пункту В (кінець шляху).

Дорослий по приходу до навчального закладу передає дитині набір змішаних фотокарток і дає установку:

- На перерві або по закінченню занять дістань фотокартки і уважно подивися на них.

- Пригадай дорогу, якою ми йшли до школи.

- Розклади фотокартки таким чином, щоб вони відтворювали початок нашого шляху з дому до школи.

Дитина на перерві розкладає серію фотокарток знизу вгору або навпаки (ролі не грає) і при зустрічі з батьками передає їх.

Батьки разом з дитиною розбирають допущені помилки. При великій кількості помилок вправа повторюється, при їх відсутності варто переходити до наступного варіанту. Фотокартки можна розглядати і складати при слушній нагоді або по приходу додому.

Вправа 12

Напрямок. Вправа призначена для оцінки механічної пам'яті і розвитку здатності до осмисленого запам'ятовування.

Умови. Дитині зачитуються пари слів, які вона повинна намагатися запам'ятати.

Серія А:

1. Земля – сонце.
2. Вода – вогонь.
3. Повітря – небо.
4. Батьки – люди.

Серія Б:

1. Літо – спека.
2. Осінь – прохолодно.
3. Зима – холодно.
4. Весна – тепло.
5. Дощ – сніг.

Серія В:

1. Плавки – футболка.
2. Шкарпетки – штани.
3. Кросівки – олімпійка.

4. Спортзал – спортмайданчик.
5. Вулиця – парк.
6. Фізкультура – спорт.

Серія Г:

1. Осінь – зима.
2. Мама – тато.
3. Кімната – зарядка.
4. Ванна – сніданок.
5. Одяг – ранець.
6. Школа – дім.
7. Вулиця – дорога.

Серія Д:

1. Літо – ранок.
2. Кімната – зарядка.
3. Ванна – сніданок.
4. Вулиця – парк.
5. Спортзал – спортмайданчик.
6. Душ – обід.
7. Відпочинок – пляж.
8. Природа – здоров'я.

Серія Е:

1. Лава – колода.
2. Штанга – спис.
3. Гиря – відро.
4. Обруч – м'яч.
5. Кросівки – олімпійка.
6. Вулиця – парк.
7. М'ячик – ракетка.
8. Скакалка – мотузка.
9. Гантель – баклажка.

Серія Ж:

1. Акробатика – гімнастика.
2. Бадмінтон – баскетбол.
3. Бокс – боротьба.
4. Кросівки – олімпійка.
5. Гребля – плавання.
6. Гандбол – теніс.
7. Футбол – хокей.
8. Спортзал – спортмайданчик.
9. Шахи – шашки.
10. Карате – ушу.

Після цього зачитуються тільки перші слова, а дитина називає до них парні. Підраховуємо правильно відтворені пари слів. Це показник смислової пам'яті (кожна серія підраховується окремо).

Потім здійснюється підрахунок правильно відтворених слів (слова відтворюються вірно, але не співпали з парними). Це показник механічної пам'яті.

Порівняйте результат серій і ви знаєте співвідношення механічної та смислової пам'яті дитини.

Примітка: кожна серія вправи проводиться окремо. Результати зберігаються і при наступній оцінці підлягають порівнянню й аналізу.

Методичні рекомендації щодо процесу навчання

- «Виховні акції» з метою привчити дитину бути слухняною та старанною (суворо дотримуватись встановлених правил на заняттях) не дають можливості повноцінного розвитку, а іноді, при неправильній постановці, шкодять дитині.

- Формування рухових вмінь без елементарних знань у сфері фізкультури та спорту і усім, що з ним пов'язано не буде сприяти розвитку у вихованців потягу до осмислених дій.

- Розширення наочно-образного уявлення про використання спортивного інвентарю та нестандартних предметів, як підручних засобів для занять фізкультурно-спортивного характеру, розваг, повинне будуватися на життєво

важливій інформації з прикладом (педагог повинен донести до вихованців, учнів матеріал на такому емоційному рівні, щоб він залишився у пам'яті у дитини).

- Вплив на дітей фізичними вправами повинен бути різнобічним та у більш широко масштабному плані, але згідно з їх можливостями, індивідуальними здібностями, рівнем підготовленості та особливостями їх розвитку.

- Розвиток уваги, уявлення, пам'яті, почуттів повинен бути комплексним.

- Відчуття при фізичних навантаженнях повинні формуватися тільки на позитивних емоціях.

- Планомірний розвиток у вихованців показників компетентності та рухових вмінь стимулює у дітей впевненість у своїх силах, активізує пізнавальну діяльність та інтерес до самостійної роботи.

- Використання нестандартних форм і методів фізкультурних занять повинне бути направлене на формування мотивації досягнень вихованців.

- Досягнення особистого успіху у вихованців в процесі використання підручних предметів на заняттях повинні бути спрямовані не тільки на формування рухових вмінь, але і на те, щоб діти могли узгоджувати рухи з осмисленням знань про їх роль.

- Забезпечення вільного мислення до самостійних дій дитини в спеціально організованій соціально-педагогічній сфері (у процесі впливу на вихованців методами практичної педагогіки та психології) розвиває не тільки психічні процеси (уява, пам'ять, сприйняття, почуття), а також інтелектуальні, творчі здібності.

- Грамотно спланована робота в міжпредметному зв'язку сприяє всебічному розвитку та прискорює процес оволодіння навчальним матеріалом.

- Моделювання ситуації дозволяє наблизити дитину до більш реальних обставин, воно повинне розвивати у неї уявлення, пам'ять, мислення, виховувати особистісні якості та готовність використати свої знання в різноманітних умовах.

- Постійне самовдосконалення дозволить педагогу, батькам підняти якість навчально-виховного процесу.

Перелік використаних джерел

1. Общая психология : Учеб. для студентов мединститут. 0-28/
А.В. Петровский, А.В. Брушлинский, В.П. Петровский, В.П. Зинченко и др.; Под.
ред.. А.В. Петровского. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Просвещение, 1986. –
464с., ил.
2. Р-64 Розвиток «рухового інтелекту» дітей на заняттях з фізичної
культури/ За ред. О.П Аксьонової, Н.Ф. Денисенко, О.І. Миронюк, С.О. Циба. –
Запоріжжя, 2009. Дошкільне виховання/ Науково-методичний журнал
Міністерства освіти і науки України для педагогів і батьків. – № 1-4. 2005-2008рр.
3. Методологічні проблеми дослідницької діяльності вчителя/
Б.О. Житник. Організація дослідницько–експериментальної роботи в сучасній
школі/ Є.М. Павлютенков. Дослідницька діяльність як продуктивна освітня
послуга методичного менеджменту/ І.В. Маслікова. – Х.: Вид. група «Основа»,
2008. – 106 ст. – (Б-ка журн. «Управління школою»); вип.6 (66).
4. Розвиток творчості в учнів. Методичний посібник./ Колошин В.Ф,
Гоменюк Д.В. – К.: 2008. (Б-ка журн. «Управління школою»); вип.8 (68).
5. Позашкільна освіта: змістовний аспект (з досвіду роботи педагогічних
колективів позашкільних навчальних закладів міста Запоріжжя)/ Укладач
І.О.Зубова. За ред. Р.О. Романчук –Запоріжжя: ТОВ «АПС» АТД, 2009. –168 с.